

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav románských studií

Bakalářská práce

Michaela Zikmundová

**Variety pejorativních oslovení v brazilské
portugalštině**

Variants of pejorative addresses in Brazilian Portuguese

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce paní Ph.D. Mgr. Petře Svobodové za velmi profesionální přístup k vedení bakalářské práce, za ochotu, trpělivost a cenné rady. V neposlední řadě bych ráda poděkovala za vstřícnost a ochotu svým brazilským přátelům Mirie, Vasnimu a Kariny.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 7. května 2024

Michaela Zikmundová

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá variantami pejorativních oslovení v brazilské portugalštině. Práce je členěna do dvou částí, a to na část teoretickou a praktickou. Teoretická část je zaměřena na vysvětlení a upřesnění jak českých termínů, tudíž na nespisovný, spisovný jazyk, profesní mluvu, slang, argot, nadávky a vulgarismy, tak i těch portugalských tedy *gíria*, *calão*, *insulto*, *palavrão* a *palavras tabus*. Praktická část se skládá ze tří částí. První část se věnuje používání nadávek v konkrétních každodenních situacích, které jsou z hlediska formálního i sémantického analyzovány. Druhá část je zaměřena na nadávky, jimiž si v dané situaci ulevujeme, a poslední část na výrazy, které z hlediska hrubosti považujeme za nejvíce a nejméně urážlivé.

Klíčová slova

Brazilská portugalština, pejorativní oslovení, urážky, vulgarismy, slang, nespisovný jazyk

Abstract

This bachelor's thesis deals with variants of pejorative addresses in Brazilian Portuguese. The work is divided into two parts, a theoretical part and a practical one. The theoretical part is focused on explaining and clarifying both Czech terms, i.e. non-standard language, literary language, professional language, slang, argot, swearing and vulgarisms, as well as the Portuguese ones, i.e. gíria, calão, insulto, palavrão and palavras taboos. The practical part consists of three parts. The first part is focused on the use of swear words in specific everyday situations, which are analyzed from a formal and semantic point of view. The second part is concentrated on swear words that we use to relieve ourselves in a given situation and the last part on expressions that we consider the most and least offensive in terms of rudeness.

Key words

Brazilian Portuguese, pejorative addresses, offense, vulgarism, slang, non-standard language

OBSAH	
ÚVOD.....	7
1 TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 Základní pojmy	9
1.1.1 Spisovný jazyk.....	9
1.1.2 Nespisovný jazyk.....	10
1.2 Varianty nespisovného jazyka.....	11
1.2.1 Profesní mluva	11
1.2.2 Slang	12
1.2.3 Argot	12
1.3 Ekvivalenty variant nespisovného jazyka v portugalštině	14
1.3.1 Calão	14
1.3.2 Gíria	15
1.4 Nadávký a vulgarismy jako součást slangových výrazů.....	18
1.4.1 České názvosloví	18
1.4.1.1 Nadávký.....	18
1.4.1.2 Vulgarismy	19
1.4.2 Portugalské názvosloví	20
1.4.3 Kontext využití nadávek	22
2 PRAKTICKÁ ČÁST	24
2.1 Metodologie	24
2.1.1 Výběr respondentů.....	24
2.1.2 Dotazník.....	25
2.1.3 Analýza dotazníku	28
2.1.3.1 Výsledky první části dotazníku	29
2.1.3.2 Výsledky druhé části dotazníku.....	40
2.1.3.3 Výsledky třetí části dotazníku	43
2.1.4 Souhrn výsledků dotazníkového šetření první a druhé části.....	44
ZÁVĚR	47
RESUMÉ	49
RESUMO.....	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	52

ÚVOD

Tématu pejorativních oslovení jsem se rozhodla věnovat, poněvadž jsem jako studentka strávila rok na výměnném pobytu v Brazílii, kde jsem získala povědomí o hojnosti jejich využívání, což mě vedlo k myšlence prozkoumat toto tabuizované téma z různých perspektiv. Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké varianty pejorativních oslovení jsou v brazilské portugalštině využívány nejfrekventovaněji, jak je můžeme sémanticky klasifikovat, do jaké míry je můžeme považovat za vulgarismy a jaká pejorativní oslovení jsou dle subjektivního hodnocení jejich uživatelů považována za nejvíce a nejméně urážlivá.

Jelikož existuje jen velmi málo odborných lingvistických publikací, které by se zabývaly tímto tématem, bylo velice obtížné nějaké materiály nashromáždit. Hlavními zdroji informací pro tuto práci byla díla *Stručné dějiny nadávek a sprostých slov* od Richarda Marynčáka, *Slovník nespisovné češtiny* od Jana Huga, bakalářská práce *Moderní portugalský slang a jeho proměny* od Jana Mrvi a rovněž práce od Yang Xu s názvem *Calão e Ofensas de Género em Português (Europeu) e Chinês*. Následně jsem využívala spoustu novinových článků, které mi byly při psaní této práce také velmi nápomocné.

Práce je dělena do dvou hlavních částí, na část teoretickou a praktickou. V teoretické části vysvětluji základní terminologii, která je úzce spjata s tématem této bakalářské práce. Člení se do čtyř stěžejních kapitol. První kapitola je věnována spisovnému a nespisovnému jazyku. Jelikož nespisovný jazyk souvisí se sociální diferenciací, navazuji kapitolou o českých variantách nespisovného jazyka se zaměřením na profesní mluvu, slang a argot. Předposlední kapitola je věnována portugalskému názvosloví. Poněvadž i v portugalsky mluvících zemích existují termíny odpovídající tomu českému, rozhodla jsem následující kapitolu zabývat *calão*, které odpovídá českému argotu, a *gírii* shodující se s termínem slang. Pojem *calão* je pro tuto práci stěžejní, protože v sobě zahrnuje *baixo calão*, kam se řadí i sprostá slova, v portugalštině *palavrões*, na tuto kapitolu navazuji tudíž kapitolou s názvem Nadávky a vulgarismy jako součást slangových výrazů. V podkapitole o českém názvosloví nastíním termíny *dysfemismus* a rovněž termíny *nadávky* a *vulgarismy*. Poněvadž se tato práce zabývá převážně pejorativním oslovením v brazilské portugalštině, považovala jsem za nutné vyčlenit i samostatnou podkapitolu věnovanou portugalskému názvosloví, ve které představím pojmy *insulto* (nadávka), *palavrão* (sprosté slovo) a *tabuísmo* (tabuizované slovo). Poslední podkapitola je

zaměřena na důvody využívání nadávek, protože jediné konkrétní motivy nás vedou k vytváření a využívání pejorativních slov.

Praktická část práce je postavena na dotazníkovém šetření. První a druhou část dotazníku analyzuji z úhlu pohledu frekvence užití daných výrazů a také dle jejich sémantické klasifikace, přičemž mým cílem je zjistit, zda v konkrétní situaci převažují nadávky sexuální, animální, rasistické nebo nadávky spojené s inteligencí, kriminalitou, nepoctivostí a zbabělostí, či nadávky spojené s tělesnými orgány a výměšky. Tytéž výrazy následně analyzuji na základě formy, tj. počtu komponentů, a dle subjektivní míry hrubosti. V poslední části dotazníku zkoumám, jakou míru hrubosti respondenti vybraným výrazům přisuzují, tedy zda pokládají dané výrazy za velmi urážlivé, méně urážlivé či neutrální a rovněž zda tato míra hrubosti má něco dočinění s tím, že tyto nadávky pocházejí z konkrétní sémantické klasifikace. Dotazník jsem rovněž chtěla analyzovat dle pohlaví, věku, povolání a dosažené úrovně vzdělání, avšak výsledky zkoumané na základě těchto kritérií, jsem byla nucena z důvodů rozsahu práce, nezahrnout do celkové analýzy dotazníkového šetření.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Základní pojmy

Jelikož se v této bakalářské práci zabývám specifickými, stylisticky a sociálně příznakovými variantami jazyka, je třeba na její úvod zmínit, jaké vrstvy jazyka z hlediska stylu a normy můžeme rozlišovat.

1.1.1 Spisovný jazyk

Spisovný jazyk je standardizovaný jazyk, jenž je chápán jako „kodifikovaný útvar národního jazyka, který má funkci národně reprezentativní“.¹ Termínem kodifikace se rozumí znázornění spisovného jazyka dle normy pravopisné, gramatické, lexikální a v neposlední řadě dle normy výslovnostní.²

Jak česká, tak portugalská lingvistika rozlišuje mluvenou a psanou formu jazyka. Písemná podoba je nejvíce zastoupena v úředních dokumentech, literatuře a také v novinových článcích. Mluvená forma spisovného jazyka je využívána při jakékoliv situaci, jelikož je součástí každodenní komunikace. V rámci spisovného jazyka lze rovněž rozlišovat varianty neutrální, knižní a hovorové. První variantou spisovného jazyka, jak již bylo zmíněno výše, je neutrální jazyk. Hlavní doménou neutrálního jazyka je, že bývá využíván jak v oficiální, tak i neoficiální mluvené i psané podobě.

Druhou variantou, která se obvykle odkazuje na standardizovanou formu jazyka, je jazyk knižní. Je to jazyk, jenž se vyznačuje především svou zastaralou slovní zásobou. Jeho hlavním cílem je vyjádřit myšlenky co nejvýstižněji a nejvznešeněji. S touto variantou se nejběžněji setkáváme v odborné literatuře.

Třetí variantou spisovného jazyka je hovorový jazyk. Hlavním rozdílem mezi spisovnými a hovorovými výrazy je, že hovorové výrazy v sobě zahrnují odlišný stupeň nespisovnosti. Jedná se o mluvenou formu jazyka, která se využívá v neoficiálních mluvených projevech.³

¹ HUGO, J. *Slovník nespisovné češtiny*. 2., rozš. vyd. Praha: Maxdorf s.r.o., 2006, s. 11.

² ČECHOVÁ, M. *Čeština - řeč a jazyk*. 2., přepracované vydání. Jazykověda. Praha: ISV, 2000, s. 25.

³ HUGO, J., cit. d., s.11.

1.1.2 Nespisovný jazyk

Na rozdíl od jazyka spisovného jazyk nespisovný nemá kodifikovanou normu. Je tedy označován jako neformální varianta jazyka, která se používá v neoficiálních situacích, jako např. při běžných rozhovorech mezi přáteli či kolegy. Jazyk nespisovný se také vyznačuje tím, že využívá slangových slov a neformálního slovníku.

Charakteristickým rysem jazyka nespisovného je i geografická rozrůzněnost. Čím je region vzdálenější od kulturního centra, tím více se diferencuje. V České republice se nejvíce dialektů zachovalo na Moravě. Důležité je také neopomenout, že jednotlivé dialekty jsou součástí interdialektů, které jsou obvykle charakteristické tím, že obsahují prvky z více než jednoho dialektu nebo nářečí. Tyto prvky se mohou týkat výslovnosti, slovní zásoby nebo gramatiky.⁴ Nedílnou součástí nespisovného jazyka je také diference sociální. Vzhledem k tomu, že právě tato odlišnost je pro práci zásadní, věnuji jí samostatnou kapitolu.

⁴ ČECHOVÁ, M., cit. d., s. 25.

1.2 Varianty nespisovného jazyka

Pod sociální diferenciací se rozumí rozdělení jazyka na různé sociolekty. Sociolekt je běžně definován jako specifická forma jazyka, která se charakterizuje svou nespisovností a hovorovostí. Nejčastěji bývá sociolekt spojován s určitým profesním prostředím, sociální skupinou či stejnou zájmovou oblastí, která slouží jako hlavní prostředek k projevu příslušnosti k dané skupině či prostředí. Mezi základní sociolekty se řadí slang, argot a profesní mluva.⁵

1.2.1 Profesní mluva

Profesní mluva je specifický jazyk používaný v konkrétním profesním odvětví, který obsahuje odborné výrazy a zkratky. Tato terminologie se využívá především k popisu činností, zařízení, prostorů a rovněž osob.

Charakteristickou vlastností profesní mluvy je schopnost zjednodušení terminologie. Tento proces bývá označován jako „univerbizace“, tedy tvoření jednoslovných pojmenování z víceslovných.⁶ Dále se vyznačuje svou jednoznačností, přesností a v některých případech rovněž obtížností v porozumění obsahu daných výrazů pro laiky.

Mezi nejznámější profesní mluvu spadá lékařská terminologie, kde se setkáváme s výrazy jako např. *jipka* (jednotka intenzivní péče), *rodit* (vést porod), *paco(u)š* (pacient), *exnout* (zemřít), *žlučníkář* (nemocný s potížemi žlučníku), *slepák* (slepé střevo), *lumbálka* (lumbální punkce) či *patolka* (patologie).⁷ Jelikož se profesní mluva vyznačuje nepřetržitým terminologickým vývojem a modifikací, jsou příslušníci užívající tuto mluvu nuceni tento vývoj a změny sledovat, aby nedošlo k nechtěnému nedorozumění, jež by mohlo vést k fatálním následkům.

⁵ HUBÁČEK, J, KRČMOVÁ, M. (2017): SOCIOLEKT. In: *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Ed. Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová, 2017. [online]. [cit.2023-03-01]. Dostupné z: <<https://www.czechency.org/slovník/SOCIOLEKT>>.

⁶ ČECHOVÁ, M., cit. d., s. 26.

⁷ HUBÁČEK, J. *Malý slovník českých slangů*. Vyd. 1. Ostrava: Profil, 1988.

1.2.2 Slang

Bečka definuje slang jako „komplex jazykových prostředků, jímž se dorozumívá speciální skupina lidí na speciálním pracovišti o prostředcích a výkonech při speciálním druhu práce“.⁸ Podle této definice je zřejmé, že Bečka vyčleňuje slangy pracovní, jimiž se dorozumíváme v různých profesních odvětvích. Následně rozlišuje také slangy zájmové, někdy označované též jako slangy skupinové, kterými se dorozumíváme mimo pracovní působiště, přičemž se nejčastěji užívá jazyka spisovného. Charakteristickým rysem zájmových slangů je, že vznikají v prostředí stejné věkové kategorie, jejíž příslušníci mají obvykle podobné společné zájmy. Konkrétním příkladem zájmového slangu je například slang *sportovní*, *hudební* a *studentský*, kde u těchto tří slangů hraje stěžejní roli stránka expresivní, tím se má na mysli, emoční a citový vztah k vykonávané práci, vztahy osobní, ať už mezi pracovníky, či spolužáky, a v neposlední řadě osobité pojmenování spisovných termínů a rovněž pojmenovávání za využití zkratk a přezdívek, přičemž v tomto případě se projevuje originální a humorná stránka slangu.⁹

Na závěr této podkapitoly o slangu vyplývá, že jedním z charakteristických rysů, kterým oplývá, je schopnost jazykové úspornosti. Tím tedy dopomáhá i k lepší a snadnější komunikaci v určitých profesích či zájmových sférách, jelikož umožňují stručnější a přesnější sdílení informací. V neposlední řadě se vyznačuje svou komičností a originalitou.

1.2.3 Argot

Podobně jako slang a profesní mluva je argot součástí sociolektů. Podle starší terminologie byl argot dříve označován za hantýrku či žargon. František Oberfalcer o argotu hovoří následovně: „Lidé bez stálého povolání, tuláci, žebráci, falešní hráči, zloději a pod. vytvářejí si zvláštní mluvu také ze snahy, aby se jí dorozumívali jen mezi sebou. Je to nástroj jejich boje s ostatní společností“.¹⁰ Z této definice vyplývá, že bývá argot nejčastěji považován za jazyk nesrozumitelný, či jazyk podvodníků, vyznačující se především svou schopností utajení významů, kdy se tato hlavní schopnost vyznačuje svým vzdorem a bojem vůči členům společnosti.

⁸ BEČKA, J. V. (1987). „Slang a diferenciacie v běžné mluvené řeči“. In: KLIMEŠ, L. (ed). *Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24.-27.ledna 1984*. Plzeň: Pedagogická fakulta v Plzni, s. 6.

⁹ BEČKA, J, cit. d., s. 6.

¹⁰ OBERPFALCER, F. „Argot a slangy“. In: DĚDINA, V. (ed.). *Československá vlastivěda III*. Praha: SFINX, 1934, s. 311. apud, BEČKA, J. V., cit. d., s. 5.

Důležité je také zmínit, že argot bývá nejčastěji spojován s mluvou lidí žijících na okraji společnosti, jelikož vzniká především z potřeby komunikovat v určitém prostředí nebo skupině, jako je např. zločinecký svět a vězeňské prostředí, kde dopomáhá k vytvoření pocitu sounáležitosti či k vzniku lidských vazeb.¹¹

¹¹ PRAVDOVÁ, M. *Jak se mluví mezi živly*. Vyd. 1. Praha: Středisko společenských činností AV ČR, v.v. i., 2015, s. 1-5. [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <<https://www.academia.cz/uploads/media/preview/0001/04/b192e31139ac2240781df46c2b67dc3d55adc2dd.pdf>>.

1.3 Ekvivalenty variant nespisovného jazyka v portugalštině

V následujících dvou podkapitolách se pokusím podrobněji vysvětlit termíny odpovídající českému slangu a argotu, tudíž výrazy *calão* a *gíria*.

1.3.1 Calão

Charakteristickou vlastností *calãa* je schopnost zatajit význam slov, ale ta nejdůležitější vlastnost, jež je pro portugalské *calão* klíčová, je, že v sobě zahrnuje podskupinu *baixo calão*, kam spadá i *insulto*, *palavrão*, a také *tabuísmo*, které jsou považovány za skupinu nejvíce urážlivých výrazů. Těmto třem termínům se budu věnovat v podkapitole o portugalském názvosloví, kde tyto výrazy podrobněji vysvětlím. K upřesnění termínu *calão* mi dopomůže práce od Yang Xu, která se zabývá rozdíly *calão* v portugalském a čínském jazyce. Ve své práci definuje *calão* jako soubor slov, který:

1. „je považován za hovorový jazyk lidí, konkrétně z nižší či okrajové vrstvy, nebo lidí s málo prestižním povoláním.“ (tem sido considerado como linguagem coloquial do povo, ou seja, de um grupo inferior, marginal ou de profissão não respeitada.)
2. „jeho hlavní téma souvisí s pohlavím, fyzickým vzhledem, morálkou nebo návyky a tabuizovaným chováním nebo předměty;“ (tem como temas principalmente os relacionados com o sexo, a aparência física, a moral ou os hábitos, comportamentos ou objetos de tabu;)
3. „obsahuje mnoho diskriminačních, urážlivých nebo láskyplných označení, která jsou podmíněna kontextem komunikace a vnímáním/chápáním příjemce;“ (contém muitas designações discriminatórias, ofensivas ou carinhosas, que são condicionadas pelo contexto de comunicação e pela percepção dos recetores;)
4. „uskutečňuje se ve světle skupinové kultury, společenské třídy nebo pragmatických potřeb konkrétních profesních, kriminálních a tajných činností;“ (faz-se à luz da cultura grupal, do nível social ou de necessidades pragmáticas de específicas atividades profissionais, criminosas, clandestinas;)

5. „obohacuje některé základní pojmy prostřednictvím rétorických figur.“ (enriquece certos conceitos fundamentais através de figuras de retóricas.)¹²

Tímto souhrnem o *calão* lze říci, že bývá považováno převážně za jazyk hovorový, který se nejčastěji využívá mezi lidmi okrajové vrstvy společnosti, spojované zejména s trestnou činností, či s lidmi nízkého vzdělání. Využívání těchto slov slouží v první řadě pro navázání lidských vazeb a též jako tzv. útočiště, jež dopomáhá k pocitu sounáležitosti. Jedná se o výrazy s tabuizovanou hodnotou spojované především s kriminalitou, sexuální tematikou a diskriminací, jak rasovou, tak genderovou. A v neposlední řadě využívá slova poukazující na fyzické nedostatky. Na druhou stranu ale bývá termín *calão* někdy spojován i s láskyplným označením s určitými elementy hravosti, kde, aby bylo danému výrazu porozuměno, záleží na konkrétním situačním kontextu a na recipientovi, jemuž byl daný termín určen. Díky těmto informacím lze portugalské *calão* přirovnat k našemu českému argotu, kdy tyto dva termíny oplývají stejnými charakteristickými vlastnostmi, a to zejména schopností vytvoření pocitu sounáležitosti a též schopností záměrného skrytí významu.

1.3.2 Gíria

Gíria bývá považována za hovorový jazyk, který byl vytvořený pro nahrazení formálních pojmů využívaných v běžné mluvě.¹³ Pozoruhodné je, že portugalská *gíria* se v mnoha aspektech podobá českému slangu, který rozděluje výrazy dle profesních a zájmových skupin. V práci *Moderní portugalský slang a jeho proměny* Delgado tvrdí: „Všechny profese mají svou vlastní *gírii*, například studenti [...] právníci [...] mohl bych zde prezentovat nějaké termíny z *gírie* typografů, novinářů, obuvníků, zedníků atd.“¹⁴

Z tohoto souhrnu vyplývá, že hlavní charakteristickou vlastností *gírie* je schopnost používání neformálních výrazů k pojmenování jiných formálnějších pojmů. Dále stejně jako český slang i portugalská *gíria* v sobě zahrnuje jazyk jedinců vykonávajících stejnou profesi,

¹² YANG, Xu. *Calão e Ofensas de Género em Português (Europeu) e Chinês*, Disertační práce. Braga: Universidade de Minho, Instituto de letras e Ciências humanas. 2017, s. 15. [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <<https://repositorium.sdum.uminho.pt/handle/1822/56237>>. Autorka překladu je autorem dané bakalářské práce.

¹³ PRETI, D. F. O léxico na linguagem popular: a *gíria*, 2007, apud, ARRAZ, F. M. *Gíria socioeducativa: recurso linguístico utilizado pelos adolescentes que cumprem medida de internação socioeducativa*. In: SALLES, A. C., MOTTA, V. (ed.). *Revista Discurso, Sociedade e Linguagem*. 2020, ano VII., núm. 12, s. 33. [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <<http://ojs.univas.edu.br/index.php/revistadiisol/issue/view/34>>.

¹⁴ DELGADO, M. J. *Estudos Linguísticos – o Idioma Português*. Lisboa: Editorial Império, 1968, s. 162, apud, MRVA, J. *Moderní portugalský slang a jeho proměny*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze Filozofická fakulta. 2015, s. 14.

jež se vyznačuje speciální terminologií běžně využívanou v daném profesním odvětví a která je těžko pochopitelná nezasvěceným. Jelikož u portugalské *gíria* najdeme stejné charakteristické vlastnosti jako u českého slangu, můžeme tyto dva termíny považovat za shodné.

Poněvadž pro sepsání této kapitoly čerpám převážně z evropských materiálů, považuji za nezbytné zmínit, jakým způsobem se pohlíží na termíny *calão* a *gíria* v brazilském prostředí. Chápání těchto termínů jsem ověřovala konzultací s rodilou mluvčí, která tvrdí: „V Brazílii může termín *calão* označovat hrubá slova, která uráží, avšak v tomto významu se moc nevyužívá. Běžně využíváme termín *baixo calão*, který je odvozen od *calão*, který silně souvisí s *palavrões* a s *xingamentos*, které mají funkci urážky. Slova z *baixo calão* někdy jdou proti morálce lidí a *gíria* je hovorový jazyk, který je součástí naší každodenní mluvy. Používá se ke zjednodušení komunikace a také k vytvoření vtipu, který nemá vliv na ničí morálku“.¹⁵ (No Brasil o termo *calão* pode designar as palavras grosseiras, que ofende, porém não é muito utilizado neste sentido. Normalmente nos usamos o termo *baixo calão*, que deriva do termo *calão*, que tem grande conexão com *palavrões* e *xingamentos*, que aí têm função de ofender. As palavras de *baixo calão* às vezes vão contra a moral das pessoas e *gíria* é a uma linguagem popular que faz parte no nosso discurso cotidiano. Usa se para facilitar a comunicação e também para fazer brincadeira, que não afeta moral de ninguém.)

Tímto lze říci, že v brazilském prostředí bývá termín *gíria* pokládán převážně za jazyk hovorový, který se používá při každodenní komunikaci a jehož hlavní doménou je vyjadřování s využitím humoru a schopnost zjednodušení terminologie. Mezi nejznámější výrazy se řadí např. *migo/a*, kterými oslovujeme své blízké přátele místo obvyklého *amigo/a*, nebo *mano* tedy v českém překladu bratře, kdy nahrazujeme výraz *irmão*, dále *maneiro* nebo *fera*, kdy těmito termíny vyjádříme, že všechno probíhalo v pořádku a bez komplikací. Často se také využívají fráze jako *Oi, tá jóia*, kterou se má na mysli, že se nám daří dobře, případně lze tuto frázi nahradit běžně frekventovaným výrazem *beleza*. Dále se používá fráze *Qual é meu?*, která nahrazuje tázací větu *O que está acontecendo?* (Copak se stalo?). Podobně jako *gíria* tak i *calão* spadá v Brazílii mezi neformální jazykovou formu, jelikož má schopnost dehonestovat svým významem ostatní lidi, poněvadž má silnou spojitost s *baixo calão* (nízké *calão*) s *palavrões* (sprosté slova) a také *xingamentos* (nadávky), které mají funkci převážně urážející. Avšak

¹⁵ BARBOSA, Miria Machado. Online rozhovor s brazilským mluvčím. Praha 04.04.2024. Autorka překladu je autorem dané bakalářské práce. Na vyžádání lze nahrávku poskytnout.

samotný pohled na termín *calão* může být dle slov mluvčí v některých případech mnohem komplikovanější, jelikož lze tento termín používat i v jiných kontextech.

Jelikož se *calão* vyznačuje především svojí schopností urážet, dostávám se ke klíčovému tématu této bakalářské práce, a to k pejorativním oslovením, které věnuji následující kapitole.

1.4 Nadávky a vulgarismy jako součást slangových výrazů

Tuto kapitolu věnuji podrobnému vysvětlení termínu nadávky, jemuž v portugalském názvosloví odpovídá termín *insultos*, a opět se zaměřím i na to, zda je tento termín chápán v jazyce českém stejně jako v tom portugalském. Rovněž se pokusím vyjasnit rozdíly mezi termíny nadávka a vulgarismus. V neposlední řadě se zaměřím na konkrétní souhrn důvodů k využívání nadávek na jejich funkce a na objasnění problematiky jejich užívání.

1.4.1 České názvosloví

Ještě, než se budu věnovat samotnému výrazu nadávky a jeho charakteristickým vlastnostem, je zapotřebí si vysvětlit termín dysfemismus, tzv. pejorativní či hanlivé oslovení, který v sobě zahrnuje jak nadávky, tak i samotné vulgarismy.

K upřesnění pojmu dysfemismus mi dopomůže *Nový encyklopedický slovník*, ve kterém se uvádí, že dysfemismus je slovo, jež má schopnost zdrsnit a vulgárně pojmenovat skutečnost a nahradit tak neutrální pojmenování. Příkladem v češtině může být výraz *kadit*, který je nahrazen pejorativním pojmenováním *srát*. Dysfemismy jsou charakteristické především vyšší mírou hrubosti, ovšem faktor hrubosti je vždy subjektivní. Většinou bývá míra hrubosti dělena na výrazy hrubé a méně hrubé, kdy např. výrazy jako *tlama*, *prevít* a *poběhlíce* jsou většinou považovány za méně hrubé, zatímco výrazy *šmejda* a *štětka* jsou považovány za hrubé dysfemismy. Dysfemismy se nejčastěji využívají v řadě slangů, při originálních vyjádřeních, kdy se snažíme zapůsobit na své okolí, a rovněž v situacích, ve kterých se nás zmocní nahromaděná agrese, jež má tendenci k následnému využití hrubých vulgarismů.¹⁶

1.4.1.1 Nadávky

Podskupinou dysfemismů jsou následně nadávky a vulgarismy. Většinou bývá pohlíženo na nadávky jako na výrazy, které mají charakteristickou vlastnost někoho urážet, jelikož se ve většině případů jedná o výrazy s negativní konotací, ale neexistuje přesně stanovená norma, co může být přímo definováno jako nadávka a co je pokládáno pouze za obecný vulgarismus.

Podstatnou charakteristickou vlastností nadávek je, že nadávky, jež jsou jedincem vyřčené, nemusí být vždy namířené proti druhé osobě. Terčem slovního napadení se může stát

¹⁶ HLADKÁ, Z. (2017): DYSFEMISMUS. In: *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Ed. Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová, 2017. [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <<https://www.czechency.org/slovník/DYSFEMISMUS>>.

i samotný zprostředkovatel nadávky, kolektiv lidí či hmotné/nehmotné věci, které nás v životě obklopují.¹⁷ Pro upřesnění poslouží následující příklady, jako *to jsem, ale kráva nebeská* nebo *běžte do hajzlu* či *ten zkurvený sporák nefunguje*.

Na nadávky se ve většině případů pohlíží jako na něco neslušného. Nicméně je zapotřebí si uvědomit, že nadávka má také schopnost v sobě skrývat obranný mechanismus, který využíváme proti našim odpůrcům, a pak její využití můžeme pokládat za žádoucí.¹⁸ Tímto se dostáváme k druhému hlavnímu důvodu použití nadávek. Nadávky používáme především při nahromaděném strachu, který v nás agresor vyvolá, kdy se snažíme o vzájemnou interakci s protivníkem a tím se pokoušíme samotný strach potlačovat a agresora zastrašit.

Otázkou zůstává, co všechno lze za nadávku považovat. V první řadě za ni pokládáme slovní výpad, ale je zapotřebí si uvědomit, že i nechtěné zabarvení hlasu, nepatrný pohled či dokonce záměrné přehlížení může mít stejný vliv jako slovní napadení.¹⁹ Z čehož vyplývá, že pojem nadávka je velmi subjektivní a intuitivní, jelikož zde může hrát stěžejní roli konkrétní situační kontext.

1.4.1.2 Vulgarismy

Na úvod této podkapitoly o vulgarismech, pokládám za důležité zmínit, že jeden z klíčových rozdílů mezi nadávkami a vulgarismy, je, že vulgarismy nebývají adresované konkrétní osobě na rozdíl od nadávek.

Podle *Nového encyklopedického slovníku* je vyjadřování za využití vulgarismů považováno za neslušné, jelikož většina společnosti pokládá tento způsob projevu za nežádoucí, poněvadž se jedná o prostředek jazykové exprese s charakteristickým negativním citovým faktorem, jenž vyjadřuje záporný emotivní postoj k člověku či určité věci, proti kterým tento postoj zaujímá.²⁰ Nejčastěji tento negativní emotivní přístup nastává při snaze o odčerpání nadměrného stresu, kde se při vyřčení vulgarismu dostaví pocit úlevy. Ale je důležité neopomenout, že samotná exprese nenávisti může nastat i bez vnější příčiny.²¹

¹⁷ MARYNČÁK, R. *Stručné dějiny nadávek a sprostých slov*. Vyd. 1. Praha: Levné knihy, a.s., 2010, s. 11.

¹⁸ MARYNČÁK, R., cit. d., s. 32.

¹⁹ MARYNČÁK, R., cit. d., s. 11.

²⁰ JELÍNEK, M, VEPŘEK, J. (2017): VULGARISMUS. In: *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Ed. Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová, 2017. [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <<https://www.czechency.org/slovník/VULGARISMUS>>.

²¹ ULÍČNÝ, O. (2009). „Lingvistické a psychologické aspekty užívání agresivních verbálních prostředků, zvl. vulgarismů, v současné veřejné české komunikaci“. In: ULÍČNÝ, O. (ed.). *Eurolingua&Eurolitteraria*. Liberec: TUL, s. 46. [online]. [cit. 2023-03-18].

Dostupné z: <https://kcl.fp.tul.cz/images/dokumenty/sborniky/209_Eurolingua_2009.pdf>.

Pro konkretizaci příčin užívání řečové agrese odkazuje Gromnica ve svém článku *Projevy vulgarity a zdvořilosti v diskusních fórech k domácí politice* na Edvarda Lotka, který mezi hlavní příčiny řadí „snižování intelektuální úrovně, úpadek jazykové kultury a obecný úpadek kultury v mezilidských vztazích“.²²

Stejně jako je tomu u nadávek, ani u vulgarismu není stanovená norma, co bude vnímáno jako pouze expresivní a co už bude považováno za vulgární. Jazyková expresivita je chápána jako určitá schopnost jazyka v sobě skrývat hlavní prostředek pro vyjádření emočního či citového významu prostřednictvím slov.²³ Jako konkrétní příklad vyjádření jazykové exprese pocitů poslouží např. fráze *to je pěkněj voser* nebo *stojí za starou belu* či *doprčíc*.

Jak již bylo zmíněno výše, používání vulgarismů je považováno za nevhodné, protože většina společnosti pokládá tuto expresivní jazykovou formu za neslušnou. Na druhou stranu ne vždy je pohlíženo na vulgarismy tímto způsobem, pro některé jedince je tato mluva velmi atraktivní a přínosná. Naskytuje se tu možnost ukázat se jako silný jedinec, který na sebe strhává veškerou pozornost. Jejich samotné nadužívání vede k procesu tzv. devulgarizace. Tím se má na mysli, že vulgární výraz postupně ztrácí svou expresivitu a postupem času se ze slov příznakových stanou slova bezpříznaková, což znamená, že se jejich vulgárnost vyčerpá či eventuálně dochází k celkovému zániku daných výrazů.²⁴ Proto vulgarismy představují velmi dynamickou skupinu slov, ve které mnohé výrazy mizí a jsou nahrazovány výrazy novými.

1.4.2 Portugalské názvosloví

Jelikož se v této bakalářské práci zabývám pejorativním oslovením v brazilské portugalštině, považují rovněž za nutné vysvětlit portugalskou terminologii, která se k tomuto tématu vztahuje, a vysvětlit tak určité nuance, jež se mohou v tomto názvosloví vyskytovat. V portugalštině existuje mnoho synonym pro označení *insultos* (nadávky). Běžně se používají výrazy *ofensa* (urážka), *ultraje* (urážka na cti) nebo termín *xingamento* (nadávka).

Pro porozumění danému portugalskému výrazu *insultos* využiji dva portugalské elektronické slovníky. První z nich je slovník *Dicio*, kde je nadávka považována za: „Slovo,

²² LOTKO, E. (2009). „K otázce vulgarismů, zejména v současné veřejné komunikaci“. In: BLÁHA, O. (ed.). *Bohemica Olomucensia 4*. Olomouc: FFUPOL, s. 49, apud, GROMNICA, R. „Projevy vulgarity a zdvořilosti v diskusních fórech k domácí politice“. *Časopis pro moderní filologii*, 2017, 99. vyd., č. 2, s. 216. [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/96537?locale-attribute=en>>.

²³ KRÍSTEK, M. (2017): EXPRESIVISMUS. In: *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Ed. Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová, 2017. [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <<https://www.czechency.org/slovník/EXPRESIVUM>>.

²⁴ NEJEDLÝ, P. „Vulgarismy v lexikálním systému i v komunikaci: Vulgarisms in the Lexical System and in the Communication“. *Český jazyk a literatura*, 2015/2016, 66. vyd., č. 1, s. 9-10.

chování, postoj, neuctivé gesto, urážky a urážky na cti poškozující něčí pověst“.²⁵ (Palavra, comportamento, atitude, gesto desrespeitoso; ofensas e ultrajes proferidos contra a reputação de alguém.) Následně slovník *Dicionário InFormal*, jenž definuje výrazy na základě různých postojů jedinců, dle jejich porozumění daného výrazu. Ten definuje termín *insultos* buď jako „něco, co nás uráží, to znamená, dráždí“, nebo „projev nebo dopad urážky, pobouření, pohany“, či „Destruktivní kritiku. Urážlivé přídavné jméno/charakteristický rys“.²⁶ (algo que nos insulta, ou seja, nos provoca ou ato ou efeito de injúria, ultraje, afronta ou Crítica destrutiva. Adjetivo/característica ofensiva).

Z těchto definic vyplývá, že portugalský výraz *insultos* v první řadě lze pokládat za slova, která v sobě zahrnují především přídavná jména s hanlivým charakterem, dále za postoje, či gesta, jež jsou použita k zesměšnění, urážce na cti, ponížení a v neposlední řadě pro vyjádření pohrdání či nadřazenosti vůči ostatním jedincům. Tento způsob vyjadřování může vést v mnoha případech k ublížení jak po stránce citové, tak především psychické.

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole o *calão* vysvětlím rovněž termín *palavrão* a *tabuísmo*. Jednou z charakteristických vlastností *palavrão* je, že bývá nejčastěji spojován se sexem, s genderem, s lidským tělem či s výměšky produkovanými jak lidskými, tak zvířecími organismy. Výrazem *palavrão* bývá označováno konkrétní sprosté slovo a rovněž samotná obscenita, vulgárnost a hrubost využívaná v portugalském jazyce.

Výrazy spadající do skupiny tabu bývaly dříve považovány za „*sagrado*“ (posvátné) a „*proibido*“ (zakázané).²⁷ Avšak v současnosti vlivem rychlé modernizace a otevřenosti společnosti můžeme v mluveném jazyce zaznamenat snížení počtu tabuizovaných výrazů jak náboženských, sexuálních, tak i rasových, což má za následek, že z výrazů dříve spadajících do tabuizovaných slov se stávají slova bezpříznaková, a proto do skupiny tabu spadají primárně vulgarismy.

Definice slova *insulto* tak dokládá, že tento výraz odpovídá českému výrazu nadávka a výraz *palavrão* lze částečně pokládat za shodný s termínem vulgarismus. Jelikož si jsou

²⁵ Dicio, Dicionário Online de Português (2024). [online]. [cit. 2023-03-24].

Dostupné z: <<https://www.dicio.com.br/insulto/>>. Autorka překladu je autorem dané bakalářské práce.

²⁶ Dicionário InFormal (2024). [online]. [cit. 2023-03-24].

Dostupné z: <<https://www.dicionarioinformal.com.br/insulto/>>. Autorka překladu je autorem dané bakalářské práce.

²⁷ BUENO, M., ORSI, V. Os palavrões e os dicionários: estudo contrastivo entre o português brasileiro e o italiano sobre itens tabus. *Revista Memento*, 2014, vol. 5, núm. 2, s. 5. [online]. [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/336879717_REVISTA_MEMENTO_V_05_N_2_julhodezembro_de_2014_OS_PALAVROES_E_OS_DICIONARIOS_ESTUDO_CONTRASTIVO_ENTRE_O_PORTUGUES_BRASILEIRO_E_O_ITALIANO_SOBRE_ITENS_TABUS>.

jednotlivé termíny do značné míry podobné, budu v následující praktické části využívat i portugalského názvosloví, kdy pro nadávky budu používat výraz *insulto* a pro vulgarismy a sprostá slova výraz *palavrão*.

1.4.3 Kontext využití nadávek

Pro přesný souhrn důvodů k využívání nadávek použiji článek *O hubách nevymáchaných* od autorky Lucie Tvarůžkové, která v něm odkazuje na psychologa Zbyňka Vybírala, jenž vytvořil přehled devíti nejčastějších důvodů pro nadávky, klení a sprostá slova.²⁸

Jako první důvod k použití nadávek uvádí pocit frustrace a napětí. Tímto způsobem umožňujeme volný průchod svých emocí při nahněvání či zlobě. Z psychologického hlediska se tu hovoří o snížení hladiny agrese, které můžeme přirovnat k aktu výkřiku. Za pomoci křiku, jenž je zvukomalebný, se zintenzivňuje samotný výdej energie, zatímco u nadávky se snažíme v obdobném duchu o zesílení obsahu.²⁹

Avšak ne vždy musí nadávka vést k zranění a potupě ostatních. Nadávku můžeme použít také pro dosažení povzbuzujícího účinku, který se nazývá tzv. kakofemismus. Kakofemismus se vyznačuje svojí schopností použití slova s negativní konotací i v kladném významu.³⁰ Konkrétním příkladem povzbuzujícího účinku může být např. fráze *já to, do prdele, zvládnou*, kdy se nám dostává pocitu sebejistoty, která je pro lidskou duši nepostradatelná.

Třetím důvodem je snaha být akceptován nějakou sociální skupinou, kde právě sprosté slovo může být pokládáno za symbol příslušnosti k dané skupině. Ve většině případů samotná sprostá slova nejsou považována za vulgární. Sémanticky ztrácí na své hodnotě a stanou se bezpříznakovými. Čtvrtým důvodem, jak už bylo zmiňováno výše, je pocit úzkosti a strachu. Zde je sprosté slovo považováno za poslední vynaložené úsilí, jak agresora zastrašit.

Pátým nejčastějším důvodem nadávání je snaha o ponížení. Zde se aktér nadávky snaží o úplnou potupu a zbavení sebeúcty adresáta. Šestým důvodem je samotný boj s agresorem, příkladem tohoto boje může být třeba fráze *běž do hajzlu*. Dalším důvodem je snaha o různorodost. Nechceme být považováni za nevinné či slabé jedince, ale za silné osobnosti a použití vulgarismu posiluje naše postavení. Předposledním důvodem je snaha o to být moderní a originální. Tento důvod bývá nejčastěji zaznamenán u dětí a dospívajících jedinců, ti využívají

²⁸ TVARŮŽKOVÁ, L., LUDVÍKOVÁ, V. „*O hubách nevymáchaných*“. Český a slovenský zahraniční časopis. 2004. [online]. [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <<http://www.cs-magazin.com/index.php?a=a2004102113>>.

²⁹ TVARŮŽKOVÁ, L., LUDVÍKOVÁ, V., cit. d.

³⁰ MARTINEK, O. Čestínaveslovníku.cz. (2024). [online]. [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <<https://www.cestinaveslovníku.cz/kakofemismus/>>.

nadávkou, aby na sebe upozornili. A právě této pozornosti se jim dostává prostřednictvím nadávky, neboť jedině vulgarismus má tu bezprostřední sílu. Posledním důvodem je snaha o napodobení. Tím se míní především napodobení rodinných příslušníků, kteří nás již od raného dětství infikují svým způsobem vyjadřování. Konkrétním příkladem může být zdvořilé oslovení ratolestí jako *ty moje pipinko* nebo *ty seš, ale troubík*. Avšak v některých případech vyrůstají děti v rodinách, ve kterých rodiče využívají hrubých nadávek či vulgarismů v běžné komunikaci, a děti tyto výrazy v pozdějším věku taktéž začnou používat, aniž by si uvědomovaly negativní konotace daných výrazů.

V neposlední řadě pokládám za nutné zmínit, že kontext nadávky může být i láskyplný, kdy používáme vulgarismus ve spojení s ironií, jako je tomu například u pojmenování *ty můj debilku*. Toto oslovení je ovšem vhodné využívat až u dospělých jedinců, protože podle Simony Hoskovcové myšlení dětí do devíti let nemá schopnost odhalit dvojakost daného pojmenování a může v nich vyvolat rozpolcené pocity.³¹

Na základě tohoto přehledu nejčastějších důvodů pro nadávání vyplývá, že nadávky tvoří nedílnou součást našeho života. Využíváme je v běžných každodenních situacích, ať už v tom pozitivním smyslu, kdy je využíváme jako formu ochrany, či v tom negativním smyslu, kdy se snažíme někoho dehonestovat a dotknout se ho.

³¹ KRAMULOVÁ, D., HOSKOVCOVÁ, S., SVĚRÁK, A. Z., PEISERTOVÁ, L. „Vulgarity: užíváme je rádi a stále častěji“. *Psychologie dnes*, 2009, 15. vyd., č. 1, s. 20.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Metodologie

2.1.1 Výběr respondentů

Dotazníkové šetření proběhlo v Brazílii formou osobního kontaktu s respondenty při příležitosti účasti na svatbě v červenci 2022.

Respondenty jsem vybírala z okruhu svých známých ve městě Cachoeiro de Itapemirim ve státě Espírito Santo. Nejdříve jsem oslovila s výzkumem své přátele, u kterých jsem měla možnost strávit celý svůj pobyt, a ti mi následně pomohli s vyhledáváním dalších respondentů. Jednalo se tedy většinou o tzv. metodu sněhové koule. Některé respondenty jsem se pokusila oslovit i náhodným výběrem na ulici, ale touto metodou jsem získala pouze šest vyplněných dotazníků. Jelikož se tato metoda neosvědčila, pokusila jsem se dotazník rozšířit i po internetu, avšak tato metoda také nebyla příliš úspěšná, získala jsem pouze 8 dalších respondentů. Celkově jsem tak získala 70 respondentů. Respondenty jsem požádala o uvedení pohlaví, věku, povolání a dosažené úrovně vzdělání. Z toho bylo 41 mužů a 29 žen. Muži genderově převažovali, protože byli mnohem ochotnější a vstřícnější k vyplnění dotazníků. Byli velice překvapeni, že se tímto tabuizovaným tématem někdo zabývá a chtěli být součástí tohoto výzkumu. Respondenti pocházejí z různých sociálních prostředí a jejich věkový rozptyl byl od 18 do 80 let. V kategorii od 18 do 34 let jsem získala 36 respondentů, dále od 35 do 49 let jsem měla 22 respondentů, v následující kategorii od 50 do 64 let bylo 10 respondentů a v poslední kategorii od 65 do 80 let jsem získala pouze 2 respondenty. Na základě kategorie věku odpovědělo nejvíce respondentů ve věku od 18 do 34 let. Povolání jsem rozdělila dle odvětví: strojírenský průmysl (26 respondentů), služby (15 respondentů), zdravotnictví (5 respondenti), stavební průmysl (5 respondentů), školství (5 respondenti), pomocná síla (4 respondenti), úřednictví (3 respondenti), důchodce (2 respondenti), lehký průmysl (2 respondenti), doprava (1 respondent), soudnictví (1 respondent) a novinářina (1 respondent). Nejvíce respondentů tudíž pocházelo ze strojírenského průmyslu. V neposlední řadě jsem požádala respondenty o uvedení úrovně vzdělání, kde měli na výběr základní, střední a nejvyšší. Nejvíce respondentů dosáhlo středního vzdělání (34 respondentů), dále nejvyššího vzdělání (21 respondentů) a základního vzdělání (15 respondentů).

2.1.2 Dotazník

Dotazník byl rozdělený do tří částí, kde první dvě části byly zaměřené na využívání nadávek v konkrétních každodenních situacích a třetí část se věnovala členění nadávek dle míry hrubosti.

První a druhou část dotazníku jsem sestavila, jelikož mým cílem bylo zjistit, jaké nadávky využívají Brazilci v konkrétních každodenních situacích nejčastěji. Tyto situace jsem seskládala dle různých návrhů svých brazilských přátel, kterých jsem se na začátku své návštěvy vyptávala, v jakých situacích využívají pejorativní oslovení nejfrekventovaněji.

V první části tak bylo popsáno devět běžných situací, u kterých měli respondenti zodpovědět, jakou nadávkou by při nich využili pro oslovení druhé osoby nebo sebe samého. Tyto odpovědi měli rozdělit dle míry hrubosti. Respondenty jsem požádala, ať odpovídají alespoň třemi výrazy, kde první uvedená odpověď měla být považována za nejvíce urážlivou a poslední uvedená za nejméně urážlivou.

Ve druhé části dotazníku byly popsány čtyři situace, na které měli respondenti reagovat také nadávkou, avšak v této části dotazníku se předpokládalo, že respondenti budou využívat spíše vulgarismů, poněvadž v těchto situacích nešlo o urážku druhé osoby, nýbrž šlo o nadávky, kterými si v dané situaci ulevujeme.

Třetí část dotazníku, který jsem sestavila, byla zaměřena na výrazy, jež jsem v průběhu svého pobytu často slýchala. Cílem této části bylo zjistit, jakou míru vulgárnosti respondenti těmto nadávkám přikládají. Výsledný seznam nadávek čítal dvacet výrazů, u každého z nich měli respondenti zakroužkovat míru hrubosti, tj. jestli daný výraz považují za velmi urážlivý (*muito ofensivo*), méně urážlivý (*menos ofensivo*), či neutrální (*neutro/leve*).

Z důvodů rozsahu práce jsem se rozhodla, situaci *Quando você quer expressar que está muito calor ou frio* (Když chcete vyjádřit, že je příliš horko nebo zima) z části druhé a výraz *vagabunda* (podvodnice) z části třetí nezahrnout do celkové analýzy dotazníkového šetření.

Seznam situací část I.:

1. Když ztratíte něco velmi důležitého, jste (*Quando você perde alguma coisa muito importante, eu sou um/uma*)
2. Někdo, kdo vás podvedl (*Alguém que te trapaceou*)
3. Když vás někdo zablokuje v dopravě (*Quando alguém te fecha no trânsito*)
4. Když vás někdo schválně zraní (*Quando alguém te machuca de propósito*)
5. Když někdo udělá něco stupidního/hloupého (*Quando alguém faz algo estúpido/tolo*)

6. Když chce někdo urazit člověka (*Quando alguém quer ofender um homem*)
7. Když vás někdo urazil jako první (*Quando alguém insultou você primeiro*)
8. Když chcete nazvat své přátele vtipnou formou pomocí těchto druhů slov (*Quando você quer chamar seus amigos de forma engraçada usando esse tipo de palavras*)
9. Když vás někdo irituje/obtěžuje (*Quando alguém está te irritando, incomodando*)

Seznam situací část II.:

1. Když se něco pokazí (*Quando algo dá errado*)
2. Když je vám něco nebo někdo jedno (*Quando você não se importa com algo ou alguém*)
3. Když váš oblíbený tým prohraje zápas (*Quando seu time favorito perde o jogo*)
4. ~~Když chcete vyjádřit, že je příliš horko nebo zima (*Quando você quer expressar que está muito calor ou frio*)~~

Seznam použitých výrazů v dotazníku část III.:

1. ~~VAGABUNDA (podvodnice)~~
2. *DEMENTE* (dement)
3. *FILHO(A) DA PUTA* (z kurvysyn/dcera kurvy)
4. *PIRANHA* (prostitutka)
5. *BOIOLA* (homosexuál)
6. *GALINHA* (slepice)
7. *BICHA* (homosexuální muž)
8. *LOUCO* (blázen)
9. *IMBECIL* (imbecil)
10. *VAGABUNDO* (podvodník)
11. *SAPATÃO* (lesba)
12. *CRETINO* (kretén)
13. *IDIOTA* (idiot)
14. *NEGUINHO* (negr)
15. *BABACA* (hlupák/naivka, též synonymum pro výraz kretén)
16. *VACA* (kráva)
17. *VIADO* (homosexuál)
18. *CANALHA* (lump, darebák, mizera)
19. *IGNORANTE* (ignorant)

20. *MACACO* (opice)

Jelikož je praktická část zaměřena na využívání nadávek v konkrétních každodenních situacích a také na členění nadávek dle míry hrubosti, rozhodla jsem se vytvořit vlastní kategorizaci nadávek dle různých kritérií. Rozdělila jsem nadávky na základě jejich sémantiky, formy (počtu komponentů) a v neposlední řadě podle hrubosti. Sémantické dělení jsem provedla na základě typu nejhojněji používaných nadávek, které mi dle dotazníkového šetření vyšly.

Vyčlenila jsem 6 sémantických podskupin:

- a) Nadávky odkazující na inteligenci jedince: dement (*demente*), blázen (*louco*), idiot (*idiota*), retard (*retardado*), kretén (*cretino*), hlupák či naivka (*otário, trouxa*), imbecil (*imbecil*), stupidní (*estúpido*), ignorant (*ignorante*)
- b) Nadávky spojené s kriminalitou, nepoctivostí a zbabělostí: zloděj (*ladrão*), uličník (*malandro*), bandita (*bandido*), nepoctivý člověk/podvodník (*vagabundo*), zrádce (*vacilão*)
- c) Nadávky přirovnávající člověka ke zvířeti: krysa (*rato*), slepice (*galinha*), osel (*burro, jumento*), opice (*macaco*), vůl (*boi*), pes (*cachorro*), kráva (*vaca*)
- d) Nadávky spojené s rasovou diskriminací: negr (*neguinho, negro, nego*) a také opice (*macaco*)
- e) Nadávky sexuální: prostitutka (*piranha, rapariga*), paroháč (*cornio*), homosexuál (*viado*), lesba (*sapatão*), homosexuál (*boiola*)
- f) Nadávky spojené s tělesnými orgány či výměšky: hovno (*merda*), koule (*escroto*)

Druhé dělení podle počtu komponentů jsem zahrnula, jelikož se Brazilci vyznačují tím, že v oblasti nadávání velmi často používají víceslovných spojení. Proto jsem se rozhodla toto dělení z hlediska formy rozdělit na jednoslovné nadávky/vulgarismy, víceslovné nadávky/vulgarismy a fráze s pejorativním charakterem.

Podle počtu komponentů vyčleňuji:

- a) jednoslovné nadávky/vulgarismy: kurva (*porra*), hovno (*merda*), šukat (*foder*), prostitutka (*piranha, rapariga*), děvka (*puta*)
- b) víceslovné nadávky/vulgarismy: děvka, která tě porodila (*puta que pariu*), zkurvysyn/zkurvydcera (*filho da puta*), velmi často se používá kombinace dvou vulgarismů, jako je tomu v následujícím příkladu (*puta merda*), kde je spojený vulgární výraz děvka s výrazem merda
- c) fráze, s pejorativním charakterem: běž do prdele (*vai tomar no cu*), běž do hajzlu (*vai para merda*)

Jelikož se třetí část dotazníku zabývá hrubostí nadávek, vytvořila jsem členění dle míry hrubosti. Toto dělení je postaveno na mém subjektivním hodnocení, protože neexistuje přesně stanovená norma, co je považováno za nejhrubší či nejméně hrubou nadávku.

Podle míry hrubosti vyčleňuji:

- a) Nadávky velmi urážlivé: děvka (*puta*), negr (*neguinho, negro, nego*), kretén (*cretino*)
- b) Nadávky středně urážlivé: imbecil (*imbecil*), ignorant (*ignorante*)
- c) Nadávky mírné: hlupák, naivka (*otário*), slepice (*galinha*), osel (*burro*)

2.1.3 Analýza dotazníku

Výsledky dotazníkového šetření jsem zpracovávala pomocí tabulek v Google dokumentu. U první a druhé části dotazníku jsem se rozhodla vytvořit pro každou situaci samostatnou tabulku. Každá tabulka obsahuje výčet nadávek, které jsem u jednotlivých situací získala a následně seřadila dle celkových frekvencí výskytu od nejfrekventovanějších nadávek po nejméně frekventované. V následující komentáři jsem tyto nadávky přeložila, přičemž tento překlad je jen orientační dle adekvátnosti k dané situaci. Výrazy jsem poté okomentovala na základě sémantických kategorií, jež jsem si předem stanovila. Přestože jsem respondenty požádala, ať v první části dotazníku píšou u každé situace alespoň tři výrazy dle míry hrubosti, respondenti většinou odpovídali jedním výrazem, takže jsem se rozhodla z důvodu nedostatku dat tento faktor do celkového výzkumného šetření nezahrnout. Třetí část dotazníku jsem zpracovávala také za pomoci tabulek v Google dokumentu. Jednotlivé odpovědi jsem sečetla

podle předem stanovené míry hrubosti a následně jsem výrazy s celkovou frekvencí hrubosti sémanticky roztřídila dle své klasifikace nadávek.

2.1.3.1 Výsledky první části dotazníku

Tabulka č. 1 Pejorativní oslovení sebe samého

FREKVENCE	VÝRAZY
24	<i>burro</i>
7	<i>idiota</i>
5	<i>esquecido</i>
4	<i>cretino, merda</i>
3	<i>otário, puta que pariu, animal,</i> + <i>nada (= não usaria nenhuma resposta)</i>
2	<i>tolo, cabeçudo, sonso, azarado, desatento, sem sorte</i>
1	<i>foda, irresponsável, trouxa, zé mané, cabeça dura, bosta, louco</i>

V první situaci měli respondenti použít nadávky namířené proti sobě samému. Překvapivým zjištěním bylo, že dotazovaní využívali nejčastěji výrazu *burro* (osel). Druhým nejfrekventovanějším výrazem byl termín *idiota* (idiot) a výraz *esquecido*, tedy v doslovném překladu *zapomnětlivý*, ale běžně využívaný ve významu *trouba, hlupák*. Následně nejčastěji vyskytující se výrazy byly *cretino* (kretén) a *merda* (hovno). Výraz *merda* (hovno) se nedá brát jako nadávka sobě samému, ale spíše jako způsob, jak si v dané situaci emočně ulevit.

Co se týká sémantiky vybraných nadávek, tak největší počet nadávek odpovídal významu *hlupák* či *naivka* tedy výrazům, které se dotýkají inteligence mluvčího. Patří sem např. výrazy *otário* (*hlupák, naivka*), *tolo* (*hloupý*), *sonso* (*člověk naivní*), *trouxa* (*hlupák*) a *zé mané* (*člověk hloupý, naivní*). Využilo se též nadávek animálních, přičemž se zde objevily jen 2 výrazy, kdy použití jednoho z nich *burro* (osel) výrazně dominovalo, ale objevil se tu také výraz *animal* (zvíře), tímto velmi obecným slovem respondenti degradují člověka na zvíře a tím napadají inteligenci jedince. Celkově tedy respondenti uvedli 22 nadávek, z nichž 8 bylo spojeno s intelektem. Z čehož vyplývá, že podle sémantického kritéria respondenti při nadávání sobě samému využívali nejčastěji nadávky odkazující na inteligenci jedince, jež věrně odráží realitu, na kterou reagují.

Jelikož vždy hraje stěžejní roli subjektivní hodnocení jedince, kterým nebo proti kterému byl daný výraz využit, rozhodla jsem se také do analýzy zařadit výraz *nada* (nic), jímž respondenti odpověděli, že za dané situace raději mlčí. Důležité je také zmínit výrazy jako *cabeçudo* (tvrdohlavý), *cabeça dura* (tvrdá hlava, tvrdohlavý), *azarado* (smolař), *irresponsável* (nezodpovědný) a také *desatento* (nepozorný, roztěkaný). U těchto výrazů je zřejmé, že z hlediska pejorativnosti respondenti nepovažují za potřebné si v následující situaci nadávat hrubými výrazy, ale raději využívají přídavných či podstatných jmen popisujících negativní charakteristické vlastnosti, které jsou běžně považované za slova neutrální, ale za dané situace mohou být považována za nadávky s nízkou mírou hrubosti. Důležité je také neopomenout, že v některých případech respondenti využili i výrazů, které spadají dle mého názoru mezi nadávky velmi urážlivé, jako je tomu u výrazu *puta que pariu* (děvka, která tě porodila), spadající mezi *palavrões* (sprostá slova) či již zmíněný výraz *cretino* (kretén).

Z výše uvedeného můžeme odvodit, že v situaci, ve které měli respondenti použít nadávky namířené proti sobě samému, inklinovali k využívání nadávek středně urážlivých a v některých případech se vyskytla i slova mírně urážlivá, a jen výjimečně se použilo *gírie*. Co se týče formálních kritérií, dominovaly jednoslovné nadávky a jen zřídka se využilo víceslovných nadávek.

Tabulka č. 2 Pejorativní oslovení druhé osoby

FREKVENCE	VÝRAZY
12	<i>filho da puta</i>
10	<i>safado</i>
8	<i>vagabundo</i>
6	<i>vacilão, trapaceiro</i>
5	<i>otário</i>
4	<i>idiota, filho da mãe, filho da égua</i>
3	<i>ladrão, bandido, desonesto</i>
1	<i>louco, pilantra, malvado, desgraçado, malandro, burro, tolo, enrolado, porra, putamerda, você me paga</i>

V druhé situaci, kde měli respondenti nadávkou oslovit druhou osobu, která dotyčného podvedla, byla nejfrekventovanější odpověď *filho da puta* (zkurvysyn), spadající mezi *palavrões*. Druhý nejčastěji se vyskytující výraz byl *safado* (darebák, lump), rovněž výrazy *vagabundo* (nepoctivý člověk, podvodník) a *vacilão* (zrádce).

Na základě sémantické klasifikace dotazovaní využívali nejvíce nadávek sloužících jako synonyma již zmíněného výrazu *vagabundo* (nepoctivý člověk, podvodník). Jsou to výrazy *pilantra* (podvodník, darebák) a také *trapaceiro* v překladu *podvodník* či *podfukář*. Co považují za nezbytné okomentovat, je, že respondenti využívali i výrazy jako *filho da mãe* (syn matky), *filho da égua* (syn klisny), které bývají běžně považovány za neutrální, ale v daném kontextu se jedná o nadávky s nízkou mírou hrubosti, přičemž se tímto opisem zjevně snažili vyhnout velmi urážlivému výrazu *filho da puta* (zkurvysyn) řadící se mezi nadávky spojované se sexem. A v neposlední řadě se vyskytly i nadávky spojované s kriminální činností jako *ladrão* (lupič, zloděj) a *bandido* (lupič, bandita). Celkově tedy respondenti uvedli 23 nadávek, z nichž 10 souvisí s nepoctivostí člověka, z čehož plyne, že podle sémantického kritéria respondenti používali nejčastěji výrazy spadající do kategorie nadávek odkazující na nepoctivost jedince.

Z pejorativního hlediska využívali dotazovaní dle mého pozorování ve většině případů nadávky středně urážlivé a jen výjimečně vybrali *gírie*. V neposlední řadě, co se týče formálních kritérií, dominovaly jednoslovné nadávky a jen v málo případech se objevily nadávky víceslovné.

Tabulka č. 3 Pejorativní oslovení při brždění provozu

FREKVENCE	VÝRAZY
14	<i>filho da puta</i>
13	<i>burro</i>
6	<i>barbeiro</i>
5	<i>cornio, desgraçado, imbecil</i>
4	<i>filho/a da égua</i>
3	<i>doido, idiota, filho da mãe, otário</i>
2	<i>vacilão, maluco</i>
1	<i>louco, cabeçudo, chifrudo, caralho, puta merda, vagabundo, safado, caramba, babaca, animal, puta que pariu, tomar no cu, cachorro, trouxa</i>

V situaci, ve které někdo brzdí provoz, respondenti nejčastěji uvedli již komentované výrazy *filho da puta* (z kurvysyn) a *burro* (osel). Nový výraz, který se v předchozích dvou situacích neobjevil, je výraz *barbeiro* (nešika, matla, packal). Rovněž používali výrazů *cornio*, v doslovném překladu *parohy*, přičemž se v tomto kontextu jedná o paroháče, a také *imbecil* (imbecil).

Dle sémantiky vybraných nadávek tak podobně jako v situacích výše respondenti využívali široký seznam nadávek dotýkající se inteligence mluvčího, tedy výrazy *doido* (blázen), *idiota* (idiot), *trouxa* (hlupák), *louco* (blázen), *babaca* (kretén) a též *otário* (hlupák). Hojně byly také nadávky sexuální, přičemž se zde objevily 4 výrazy *filho/a da égua* (syn/dcera klisny), *filho da mãe* (syn matky), *puta que pariu* (děvka, která tě porodila) a také *filho da puta* (z kurvysyn), kdy použití posledního z nich výrazně dominovalo, z čehož vyplývá, že podle sémantické kategorie v situaci zpomalení provozu z celkového počtu 27 slov převládala ta, jež poukazují na inteligenci jedince (8 výrazů), a následně nadávky sexuální. Nadávka, která stojí za komentář, je *caralho* (kurva, do prdele), řadící se k jednoslovným vulgarismům, jež odrážejí nepříjemnou skutečnost dané situace. V neposlední řadě stojí za zmínku výraz *caramba* (ó Bože, jéje, zatraceně, sakra), řadící se jako jediný výraz z celé tabulky do brazilské gírie. Z celkového souhrnu vyplývá, že jedna část respondentů využívala slova, jež danou osobu uráží a chtějí ji tak potupit (viz *chifrudo* (paroháč)), a druhá část spíše umírněné komentáře a jen

zřídka kdy využívala výrazů spadajících do brazilské gírie. Z hlediska formálního převládaly, jako tomu bylo u předchozích dvou situací, především nadávky jednoslovné.

Tabulka č. 4 Pejorativní oslovení vůči člověku, který někoho nějakým způsobem zranil

FREKVENCE	VÝRAZY
9	<i>covarde</i>
8	<i>idiota</i>
5	<i>doido, viado, filho/a da puta, malvado/maldoso/malévolo</i>
3	<i>porra, otário</i> + <i>nada</i> (= <i>não usaria nenhuma resposta</i>)
2	<i>desgraçado, estúpido, ignorante, vai se fuder</i>
1	<i>caralho, safado, ruim, babaca, animal, canalha, malandro, corno, sem coração, filho/a da égua, retardado, vacilão, abençoado, louco, vai tomar no fiofó, vão presta atenção, caramba fulano, caralho, sacanagem</i>

V situaci, kde respondenti měli oslovit člověka, který je nějakým způsobem zranil, dominoval výraz *covarde*, což v daném kontextu znamená *zbabělec*. Rovněž nadávky *idiota* (idiot), *doido* (blázen, cvok, magor), *viado* (homosexuál) a také často se opakující výraz *filho/a da puta* (z kurvysyn/dcera kurvy). V této situaci také respondenti neudrželi své emoce a využili termínu *porra* (kurva, do prdele) a také *caralho* (kurva, do prdele), což jsou výrazy řadící se mezi *palavrões*, jež se používají převážně pro odčerpání nahromaděné agrese při reakci na konkrétní situaci.

Dle sémantiky vybraných nadávek největší počet výrazů odkazoval na intelekt jedince, kam se řadí výrazy *estúpido* (debil, pitomec) *ignorante* (ignorant), *retardado* (retard), *louco* (blázen) a také *otário* (hlupák, naivka). Hojně byly i výrazy *malvado* (padouch), *maldoso* (člověk zlomyslný) a též *malévolo*, výraz italského původu v překladu *škodolibý*, kde každé z těchto pojmenování má v českém překladu podobný význam, jedná se o popis člověka, který je zlomyslný. Tato oslovení bývají běžně považována za neutrální, ale jelikož v sobě zahrnují negativní charakter, zařadila jsem je k nadávkám mírným. Z tohoto souhrnu vyplývá, že respondenti využili pro danou situaci 32 výrazů, nejčastěji to byla slova napadající intelekt jedince (8 výrazů). Následně používali nadávky odkazující na zbabělost a v neposlední řadě

přídavná jména popisující charakteristické vlastnosti jedince, která dle mého subjektivního názoru mohou být za dané situace považovaná za nadávky s nízkou mírou hrubosti. Z toho vyvozují, že převážná část respondentů vybírala nadávky středně či mírně urážlivé, ale objevilo se tu i pár výjimek, jež z hlediska hrubosti lze považovat za velmi urážlivé, viz *filho/a da puta* (z kurvysyn/dcera kurvy). Co považují za nutné také okomentovat, je, že respondenti využili jen dva výrazy spadající do brazilské gírie - *caramba fulano* (sakra chlape) a *sacanagem* (podraz, levárna). V neposlední řadě, co se týče formálního hlediska, převažovaly nadávky jednoslovné a jen zřídka nadávky víceslovné.

Tabulka č. 5 Pejorativní oslovení vůči člověku, který udělá něco stupidního/hloupého

FREKVENCE	VÝRAZY
14	<i>idiota</i>
12	<i>burro</i>
7	<i>babaca</i>
6	<i>bobo/ão, otário</i>
4	<i>tolo, ignorante</i>
3	<i>sonso, imbecil</i>
2	<i>filho da puta, estúpido, palhaço, maldoso</i> + <i>nada</i> (= <i>não usaria nenhuma resposta</i>)
1	<i>escroto, puta que pariu, safado, merda, debachado, inteligente, retardado</i>

V situaci, ve které někdo udělá něco stupidního/hloupého, byl nejfrekventovanější výraz *idiota* (idiot) a následně *burro* (osel). Zde vidíme, že jak v situaci, ve které respondenti měli slovně urazit sebe samého, tak i v situaci, kde se dopouštíme něčeho hloupého, využili dva totožné výrazy.

Ohledně sémantiky vybraných nadávek, tak podobně jako tomu bylo v situaci výše, největší počet nadávek odkazoval na intelekt jedince, kam spadají výrazy *ignorante* (ignorant), *otário* (hlupák, naivka), *babaca* (synonymum využívající se pro výraz *cretino* (kretén)) a také *sonso*, přičemž se tímto přídavným jménem má na mysli člověk naivní, lehkomyšlný, falešný, který předstírá naivitu a nevinnost, aby obelstil ostatní. Rovněž sem patří výraz *bobo/ão*

(naivka, tupec či hloupá osoba), kde je důležité zmínit, že respondenti využívali augmentativní přípony *-ão*. Tyto augmentativní přípony přidávají slovům především negativní konotaci a také velký rozměr. Další výraz, stojící za komentář, je přídavné jméno *inteligente* (inteligentní), nicméně v daném kontextu je daný výraz využit ironicky. Celkově tedy respondenti uvedli 21 nadávek, z nichž více než polovina výrazů poukazovala na intelekt jedince (11 nadávek). Z výše uvedeného vyplývá, že v situacích, ve kterých někdo udělá něco stupidního/hloupého, dotazovaní nejčastěji používali nadávky odkazující na inteligenci jedince, kdy se převážná většina výrazů řadí mezi nadávky středně či mírně urážlivé. Považuji za nutné zmínit nulový výskyt výrazů spadající do brazilské gírie, přičemž jsem předpokládala, že za dané situace budou patřit na příčky nejpočetnějších výrazů. Dle formálního hlediska převažovaly nadávky jednoslovné.

Tabulka č. 6 Pejorativní oslovení člověka, ať už ženy, či muže

FREKVENCE	VÝRAZY
17	<i>viado</i>
12	<i>cornio</i>
7	<i>chifrudo</i>
6	<i>filho da puta, vagabundo</i>
3	<i>idiota</i>
2	<i>safado, burro, boiola, ladrão, mulherzinha, otário</i>
1	<i>jumento, bichinha, cachorro, galinha, rato, boi, ignorante, demente, imbecil, inimigo, besta, filho da mãe, palhaço, maldoso, escroto</i>

V situaci, ve které měli respondenti urazit člověka, ať už ženu, či muže, byl nejfrekventovanější výraz *viado*, v základním překladu *homosexuál*, avšak v tomto kontextu by se daný výraz dal překládat spíše jako *teplouš*, následně *cornio* (paroháč) a jeho synonymum *chifrudo*. Rovněž často opakující se výrazy *filho da puta* (z kurvysyn), *vagabundo* (podvodník), *ladrão* (lupič, zloděj) a *idiota* (idiot).

Dle sémantiky vybraných nadávek dominovaly nadávky sexuální, přičemž stojí za zmínku výraz *boiola*, což je označení pro homosexuálního muže, avšak objevily se i výrazy jako *mulherzinha* a *bichinha*, kdy se v případě prvním jedná o zdvojnásoběný výraz od slova *mulher*

(žena), v českém překladu *ženuška*, a v případě druhém se hovoří o zženštilém muži. Z toho vyplývá, že největší urážka pro muže je, že bude přirovnán k homosexuálovi či ženě, což se intenzifikuje navíc i tím, že se používají deminutiva, díky nimž jsou slova vnímána jako ještě více ponižující. Za zmínku stojí rovněž široký seznam nadávek animálních. Zajímavé na tomto seznamu je, že některé výrazy spadají dle mého názoru k umírněnějším nadávkám, jako je tomu u výrazů *burro* (osel), *galinha* (slepice) a *boi* (vůl), ale vyskytly se i nadávky více urážlivé, a to *rato* a *cachorro* tedy výrazy přirovnávající člověka ke kryse či k psovi. Z celkového počtu 27 nadávek byly nejvíce frekventované z hlediska sémantické klasifikace nadávky sexuální, čítající 8 výrazů, následně nadávky napadající intelekt (6 výrazů) a v neposlední řadě nadávky animální (6 výrazů).

Dle pejorativního hlediska převažující část respondentů vybírala slova spadající mezi nadávky středně urážlivé. Co považuji za důležité zmínit, je nulový výskyt výrazů řadících se do brazilské gírie, přičemž podobně jako v situaci výše jsem se domnívala, že budou patřit na příčky nejfrekventovanějších výrazů. A z hlediska formálního převažovaly z naprosté většiny nadávky jednoslovné.

Tabulka č. 7 Pejorativní oslovení použité v reakci vůči osobě, která nás slovně napadla

FREKVENCE	VÝRAZY
10	<i>nada (= não usaria nenhuma resposta)</i>
6	<i>babaca</i>
5	<i>idiota, ignorante</i>
4	<i>otário, xingo</i>
3	<i>bobo/ão, sem educação</i>
2	<i>é sua mãe, estúpido, filho da mãe, desgraçado, maldoso, vai te fuder</i>
1	<i>canalha, vá com Deus, vai tomar no cu, jumento, vai tomar banho, vai tomar conta da sua vida, burro, tolo, demônio, vai a merda, ridículo, imbecil, animal, galinha, caramba, dane-se</i>

V situaci, ve které respondenti měli reagovat na osobu, která je slovně napadla, je pozoruhodné, že nejvíce respondentů odpovědělo, že za této situace vůbec nereagují na slovní nařčení agresora a raději mlčí, kdy tímto samotným postojem mohou agresorovi dávat najevo, že jeho

chování je v dané situaci považováno za nemístné. Dále se vyskytl výraz *babaca* sloužící jako synonymum pro *cretino* (kretén) a rovněž velmi frekventované výrazy *idiota* (idiot) a *ignorante* (ignorant).

Dle sémantiky vybraných nadávek převažovaly výrazy související s inteligencí jedince čítající 9 nadávek z celkového počtu 30 slov. Objevily se tu výrazy již komentované v situacích výše, jako např. *otário* (hlupák, naivka), *bobo/ão* (hloupý člověk, tupec) a také *imbecil* (imbecil). Z toho vyplývá, že respondenti používali nejfrekventovaněji nadávky směřující na inteligenci jedince.

Dotazovaní také zmiňovali termín *xingo* (nadávám), kterým vyjádřili, že za dané situace nadávají, ale nevedli, jaké výrazy by použili. Překvapujícím zjištěním bylo, že respondenti uvedli výraz *sem educação*, tedy v doslovném překladu *bez vychování/nevychovanec*, *maldoso* (člověk zlomyslný) či *ridículo* (směšný), přičemž tyto výrazy mohou být považovány za neutrální, nicméně v tomto kontextu jsou využity jako nadávky mírně urážlivé. Za zmínku stojí také fráze s velmi vulgárním charakterem *vai te fuder* (jdi do prdele) nebo *vai a merda* (jdi do prdele, jdi do pekla), rovněž fráze *vai tomar banho* (dej si sprchu), *vai tomar conta da sua vida* (starej se o svůj vlastní život), *vá com Deus* (nechť tě Bůh provází) a také *é sua mãe* (tvoje máma), přičemž v posledních čtyřech frázích je očividné, že se respondenti vyhýbali vulgárním frázím a využívali raději fráze umírněnější. V neposlední řadě stojí za komentář již zmíněný výraz *caramba*, řadící se jako jediný výraz do brazilské gírie. Z tohoto souhrnu vyplývá, že z hlediska pejorativnosti převážná část respondentů inklinovala k používání výrazů spadajících mezi středně či mírně urážlivé nadávky. Dle formálních kritérií dominovaly jednoslovné nadávky, ale objevilo se tu i několik frází s pejorativním charakterem, což odráží danou skutečnost, že respondenti nesnesou verbální urážení namířené proti jejich osobě.

Tabulka č. 8 Vtipná forma pejorativních oslovení kamaráda

FREKVENCE	VÝRAZY
9	<i>viado</i>
5	<i>bobo/ão, palhaço</i>
4	<i>o mané, vagabundo, nega, safado</i>
3	<i>vaca, piranha</i> + <i>nada</i> (= <i>não usaria nenhuma resposta</i>)
2	<i>zé, galinha, boiola, rapariga, camarada, boi</i>
1	<i>galera, zé arruela, mano, doido, filho da puta, trouxa, cangalha, bonitinho, filho, coração, cachorro, escroto, brother, filho da égua, bichinha, pateta, sapatão, bicha, amigão, pangaré, comédia, bruaca, querida, bunita</i>

V situaci, kde měli respondenti oslovit svého kamaráda vtipnou formou za využití nadávky, dominoval výraz *viado* (homosexuál), kdy podobně jako v předchozích situacích se tento výraz dá překládat spíše jako *teplouš*, druhé velmi frekventované oslovení *bobo/ão* (naivka, tupec, hloupá osoba) a rovněž *palhaço* (šasek, kašpar). Třetí nejčastěji se objevující výrazy byly *o mané* (blbec, hlupák) spadající do brazilské gírie, *vagabundo* (podvodník), *nega* (negr) a *safado* (lump, darebák).

Na základě sémantické klasifikace vybraných nadávek, převažoval hojný seznam výrazů sexuálních, a to *filho da puta* (z kurvysyn), *piranha*, *rapariga* (prostitutka) a *viado*, kdy použití posledního z nich značně převažovalo. Hojné byly také nadávky animální, kam spadají výrazy *vaca* (kráva), *pangaré* (kůň), *boi* (vůl), *cachorro* (pes) a *galinha* (slepice). Celkově tedy respondenti uvedli 40 nadávek, z nichž nejčastější výrazy byly spojované se sexem (9 nadávek) a rovněž nadávky přirovnávající člověka ke zvířeti (5 nadávek). Z výše uvedeného vyplývá, že nadávky, jež mají být považovány za vtipnou formu oslovení, bývají nejčastěji z hlediska sémantické klasifikace výrazy sexuální a rovněž nadávky animální.

Dle míry pejorativnosti daných výrazů menší část respondentů využívala nadávky velmi urážlivé a větší část nadávky mírné, nicméně se tu objevily i výrazy spadající do brazilské gírie, jako např. *galera*, přičemž tento termín slouží pro oslovování celé skupiny lidí, jež spojuje přátelství, v překladu *banda*, a také *mano* (bratr), *comédia* (komedie) a *zé arruela* (parchant, líná osoba). Co se týče formálního hlediska převažovaly nadávky jednoslovné a jen zřídka víceslovné.

Tabulka č. 9 Pejorativní oslovení iritujícího/obtěžujícího člověka

FREKVENCE	VÝRAZY
13	<i>chato</i>
9	<i>enjoado</i>
4	<i>babaca, insuportável, irritante, vacilão</i>
2	<i>sai fora, vai se fuder, vai à merda, imbecil, idiota, bobo, perturbado, que saco, doido</i> + <i>nada</i> (= <i>não usaria nenhuma resposta</i>)
1	<i>cala a boca, vai tomar no cu, vai para casa do caralho, vai te catar, besta, arrogante, filho da puta, praga, infeliz, paciência, brava, desgraçado</i>

V poslední situaci, ve které měli respondenti reagovat na člověka, který je nějakým způsobem irituje/obtěžuje, se mezi nejpočetnějšími výrazy vyskytla přídavná jména *chato* (otravný), *insuportável* (nesnesitelný, neúnosný), *irritante* (iritující) a *perturbado*, jímž se popisuje člověk vyvedený z míry, tedy člověk rozrušený, a rovněž *enjoado* člověk znechucený či zhnusený.

Podle sémantiky vybraných nadávek se vyskytlo velmi početné zastoupení výrazů odkazujících na inteligenci jedince, tedy *babaca* (kretén), *vacilão* (zbabělec, zrádce), *imbecil* (imbecil), *idiota* (idiot) a *bobo* (hloupá osoba, tupec). Z toho vyplývá, že v situaci, ve které měli respondenti reagovat na člověka, jenž je nějakým způsobem irituje/obtěžuje, využívali z hlediska sémantiky převážně nadávky napadajících intelekt. Překvapujícím zjištěním bylo, že respondenti vybírali i výrazy jako např. *brava*, v doslovném překladu *statečný*, ale běžně je využívány ve významu *barbarský* či *hrubý*, a používali rovněž výrazu *arrogante* (arogantní).

Co se týče míry pejorativnosti, z celkového počtu 28 nadávek byla jedna část tvořena přídavnými jmény popisujícími negativní charakteristické vlastnosti (9 výrazů), přičemž většina těchto výrazů spadá do mírně urážlivých nadávek. A druhá část byla tvořena slovy či frázemi s velmi vulgárním charakterem, např. *vai se fuder* (jdi do prdele), *vai à merda* (jdi k čertu, jdi do prdele), *vai para casa do caralho* (jdi kurva domů, jdi do hajzlu) a jen zřídka se použilo gírie. Dle formálního hlediska převažovaly nadávky jednoslovné a následně fráze s pejorativním charakterem.

2.1.3.2 Výsledky druhé části dotazníku

Tabulka č. 10 Pejorativní oslovení v situaci, ve které se něco pokazilo

FREKVENCE	VÝRAZY
21	<i>merda</i>
8	<i>caralho</i>
7	<i>porra</i>
6	<i>droga</i>
4	<i>saco, poxa vida, puta merda, cacete, puta que pariu, puta</i>
2	<i>fudeu, caramba, porcaria, burro, deu ruim, na próxima acerto, indignado, idiota, cabeça dura,</i> + <i>nada (= não usaria nenhuma resposta)</i>

V druhé části dotazníku, kde měli respondenti reagovat na situaci, ve které se něco pokazilo, dominovaly výrazy spadající do skupiny *palavrões*. Mezi první příčky se zařadil výraz *merda*, jenž v základním překladu odpovídá významu *hovno*, ale v tomto kontextu je vhodnější výraz přeložit jako *do prdele*. Následoval velmi početný výraz *caralho*, v překladu *penis*, ale v tomto kontextu běžně používaný v českém významu *kurva*, rovněž *porra* (sakra, do prdele) a též *puta merda*, spojení dvou výrazů *děvka* a *hovno*, v překladu odpovídá českému *do prdele*.

Z hlediska sémantiky respondenti využívali výrazy související s tělesnými orgány jako *cacete* (penis) nebo používali velmi urážlivé nadávky spojené se sexem jako *puta que pariu* (děvka, která tě porodila) či *puta* (děvka). Z toho vyplývá, že v situaci, ve které se něco pokazilo, dle sémantické klasifikace převažují nadávky související se sexem a tělesnými orgány.

Dle míry pejorativnosti velká část respondentů uváděla velmi urážlivé výrazy (7 nadávek z celkového počtu 20 výrazů), ale je zapotřebí neopomenout i malý výskyt výrazů spadajících do brazilské gírie, tedy výrazy již komentované i v předešlých situacích jako *droga*, *que saco* ve významu *sakra* a *poxa vida* ve významu *zatracený život* nebo *to je, ale škoda*. Z hlediska formálního dominovaly nadávky jednoslovné či víceslovné.

Tabulka č. 11 Pejorativní oslovení v situaci, ve které se o něco nebo někoho nestaráme

FREKVENCE	VÝRAZY
13	<i>não tô nem aí</i>
11	<i>dane-se</i>
8	<i>foda-se,</i> + <i>nada</i> (= <i>não usaria nenhuma resposta</i>)
4	<i>fudeu, deixo para lá, tanto faz</i>
3	<i>se vire, não me interessa, deixo de lado</i>
2	<i>esquece, não estou esquentando a cabeça</i>
1	<i>cada um com sua vida, problema dele, não dá atenção, não dou importância para ele/a, dou desprezo</i>

V předposlední situaci druhé části dotazníku, v níž měli respondenti napsat, jaké výrazy používají, když se o něco nebo někoho nestarají, byla nejčastější odpovědí fráze *não tô nem aí* (nezatěžuj mě tím). Následně se umístily výrazy *dane-se* (k sakru, do háje, je mi to fuk), *deixo para lá* (nechám to být), *tanto faz* (to je jedno), a *se vire* (postarej se sám). Co považují za důležité poznamenat, je, že respondenti využívali minimum výrazů spadajících mezi *palavrões* tedy *foda-se* (jdi do prdele) a *fudeu* (mrdám na to) a spíše využívali hojný seznam ne tak frekventovaných frází jako *cada um com sua vida* (ať se každý stará o své), *não dou importância para ele/a* (nevěnuji mu/jí příliš pozornosti) a rovněž *não estou esquentando a cabeça* (nezatěžuji se tím). Z výše uvedeného se dá usoudit, že buď velká část respondentů vůbec nepochopila, že mají na danou situaci reagovat jakoukoliv nadávkou, nebo to pochopili, a pak v dané situaci reagují skutečně pouze frázemi, které se neřadí mezi fráze či výrazy s pejorativním charakterem.

Tabulka č. 12 Pejorativní oslovení v reakci na situaci, kde náš oblíbený tým prohraje zápas

FREKVENCE	VÝRAZY
10	<i>merda</i>
9	<i>porra</i>
8	<i>nada (= não usaria nenhuma resposta)</i>
4	<i>puta que pariu, caralho, normal</i>
3	<i>filho da puta, puta merda, bosta, zé ferror</i>
2	<i>sacanagem, droga, misericórdia, caramba, fudeu, burros, ruim</i>
1	<i>caraca, poxa vida, que pena, vacilão, perna de pau, imbecis, não gosto futebol, faz parte, nem me surpreendo mais, fala sério, poderia ter jogado melhor, não acredito, não tô nem aí, deu mole, não era para ter perdido, tô acostumado</i>

V poslední situaci, ve které respondenti měli reagovat na skutečnost, kdy jejich oblíbený tým prohrál zápas, využívali převážně jednoslovných vulgarismů *merda* (do prdele), *porra* (sakra, do prdele), *caralho* (kurva, do prdele). Následně nadávky *puta que pariu* (děvka, která tě porodila) a *zé ferror*, což je synonymum pro *vai tomar no cu*. Překvapujícím zjištěním bylo, že se mezi nejfrekventovanější výrazy zařadily i výrazy *normal* (normální) a *nada* (nic).

Co se týče sémantiky daných výrazů, převládaly nadávky související s tělesnými výměšky, tedy výrazy *bosta* (hovno) a *merda* (hovno), kdy použití posledního z nich výrazně dominovalo. A rovněž uváděli nadávky spojované se sexem jako *puta que pariu* (děvka, která tě porodila) a *filho da puta* (z kurvysyn). Tímto vyplývá, že ve chvíli, v níž respondenti měli reagovat na situaci, kde jejich oblíbený tým prohrál zápas, využívali dle sémantické klasifikace hlavně nadávky související se sexem a tělesnými orgány.

Z celkového počtu 33 výrazů vyplývá, že jedna část dotazovaných z hlediska míry pejorativnosti využívala nadávky velmi urážlivé (8 výrazů) a druhá část inklinovala k používání umírněnějších komentářů dané situace, tedy fráze bez pejorativního charakteru, jako např. *não gosto futebol* (nemám rád fotbal) či *nem me surpreendido mais* (ani mě to nepřekvapuje), nebo používali široký seznam výrazů spadající do brazilské *gírie* jako *sacanagem* (podraz, levárna), *caramba* (ó Bože, jéje, zatraceně, sakra), *caraca* (sakra) a také *misericórdia*, přičemž se velmi často tento výraz používá jako synonymum pro *Meu Deus* (Panebože). Zde se dá předpokládat,

že jelikož jsou Brazilci často věřící, snaží se výrazu *Meu Deus* vyhnout, aby se nerouhali. Dle formálního hlediska převažovaly jednoslovné nadávky či fráze bez pejorativního charakteru.

2.1.3.3 Výsledky třetí části dotazníku

Tabulka č. 13

70 RESPONDENTŮ	MUITO OFENSIVO	MENOS OFENSIVO	NEUTRO/LEVE
macaco	65	5	-
filho/a da puta	64	5	1
piranha	59	9	2
vagabundo	44	13	13
neguinho	41	11	18
sapatão	39	17	14
demente	36	25	9
viado	34	24	12
bicha	32	20	18
boiola	31	21	18
imbecil	31	23	16
vaca	27	25	18
galinha	26	20	24
canalha	25	24	21
cretino	21	22	27
louco	18	22	30
babaca	14	31	26
idiota	13	31	26
ignorante	11	24	25

Z této tabulky vyplývá, že výraz *macaco* (opice) je nejfrekventovanějším výrazem, u kterého většina respondentů zaškrtnla, že jej považují za velmi urážlivý (konkrétně to bylo 65

z celkového počtu 70 respondentů). Na druhé místo se zařadil výraz *filho/a da puta* (z kurvysyn/dcera kurvy) a poté výraz *piranha* (prostitutka). Čtvrtý výraz s největší frekvencí byl *vagabundo* (podvodník) s 44 respondenty a na pátém místě najdeme výraz *neguinho* (negr) s 41 respondenty. Důležité je také okomentovat nejméně frekventované výrazy, mezi něž se zařadil výraz *ignorante* (ignorant), u něhož jen 11 respondentů zaškrtnulo, že tento výraz považuje za velmi urážlivý. Následně výrazy *idiota* (idiot), *babaca* (hlupák/naivka), *louco* (blázen) a na pátém místě s nejmenší mírou hrubosti se umístil výraz *cretino* (kretén). Z čehož vyplývá, že míra hrubosti vyšla z velké části jednotně, jelikož většina odpovědí dosahovala shody. Dvě nejpočetnější skupiny dotazovaných odpovědělo, že dané výrazy považují buď za velmi urážlivé, nebo méně urážlivé a skupina s nejmenším počtem odpovědí považovala dané výrazy za neutrální.

Podle sémantiky vybraných nadávek se mezi nejvíce urážlivé výrazy zařadily nadávky nabývající rasistického charakteru, tedy výraz *macaco* (opice) a *neguinho* (negr). Výraz *macaco* jsem v tomto případě zařadila k nadávkám spojovaným s rasovou diskriminací, ale je důležité neopomenout, že tento pojem spadá i do nadávek animálních, kde tyto kategorizace jsou úzce spjaty. Hned po nadávkách rasistických se umístily nadávky sexuální. Tam spadají nadávky jako *piranha* (prostitutka), *filho/a da puta* (z kurvysyn/dcera kurvy), *sapatão* (lesba), *viado* (homosexuál), *bicha* (homosexuální muž) a *boiola* (homosexuál). V první desítce nejhrubších výrazů se rovněž umístily nadávky související s kriminalitou, nepoctivostí a zbabělostí. U této kategorie respondenti považovali za nejvíce urážlivé oslovení *vagabundo* (podvodník). K nejméně urážlivým výrazům se zařadily animální nadávky jako *vaca* (kráva) a *galinha* (slepice) a následně nadávky poukazující na nedostatek intelektu jedince. Co považují za nutné okomentovat, je samotná variabilita nadávek urážejících intelekt z hlediska míry hrubosti. U výrazů *demente* (dement), *imbecil* (imbecil) více jak jedna polovina respondentů odpověděla, že je považují za velmi urážlivé, avšak čtyři zbývající výrazy napadající inteligenci jedince - *ignorante* (ignorant), *cretino* (kretén), *louco* (blázen) také *babaca* (hlupák) - hodnotili nejčastěji jako méně urážlivé či neutrální. Převážná část těchto nadávek se tedy řadí mezi nadávky méně urážlivé, nicméně dvě z nich do této klasifikace nespádají.

2.1.4 Souhrn výsledků dotazníkového šetření první a druhé části

Z celkového souhrnu první části dotazníkového šetření vyplývá, že mezi nejfrekventovanější výrazy se řadí *filho da puta* (z kurvysyn), tedy nadávka rázu sexuálního. Následuje oslovení *idiota* (idiot) poukazující na inteligenci jedince, přičemž tato nadávka dominovala zejména

v situaci, kde měli dotazovaní použít pejorativní oslovení sebe samého či druhé osoby. Mezi velmi frekventované výrazy spadá i animální nadávka *burro* (osel), která vynikala především v situaci, ve které měli respondenti použít pejorativní oslovení sebe samého či člověka, který udělá něco stupidního/hloupého. Následně se zařadil výraz *viado* (homosexuál), přičemž tato nadávka dominovala v situacích, kde měli dotazovaní oslovit svého kamaráda vtípnou formou za využití nadávky, či v kontextu při pejorativním oslovení jiného člověka.

Co se týče sémantiky vybraných nadávek, převažovaly nadávky poukazující na inteligenci jedince, tedy již zmiňovaný výraz *idiota* (idiot), následně oslovení *ignorante* (ignorant), *estúpido* (stupidní), *otário* (hlupák, naivka), *tolo* (hloupý) a *trouxa* (hlupák), rovněž dominovaly nadávky sexuální, tedy *rapariga*, *piranha* (prostitutka), *boiola* (homosexuál), *sapatão* (lesba) a již komentovaný výraz *filho da puta* (z kurvysyn) či *viado* (homosexuál). Hojný byl i soupis výrazů animálních jako např. výrazy *rato* (krysa), *vaca* (kráva), *boi* (vůl), *cachorro* (pes), *galinha* (slepice) a *pangaré* (kůň).

Z hlediska míry pejorativnosti vyplývá, že respondenti inklinovali k využívání středně či mírně urážlivých nadávek a jen výjimečně ke sprostým slovům či k brazilské gírii. Přestože výrazy spadající do brazilské gírie nepatřily k nefrekventovanějším, respondenti vytvořili celou škálu výrazů spadající do této podskupiny. Za zmínku stojí výrazy *galera* (banda), *mano* (bratr), *caramba* (ó Bože, jéje, zatraceně), a také *caramba fulano* (sakra chlape), *droga* (sakra), *poxa vida* (zatracený život nebo to je, ale škoda), *comédia* (komedie) a *zé arruela* (parchant, líná osoba).

Na základě celkové analýzy situací druhé části šetření vyplývá, že ve chvíli, ve které měli dotazovaní reagovat na situaci, kde jejich oblíbený tým prohrál zápas, a také v okamžiku, kdy se něco pokazilo, využívali dle sémantické klasifikace nejhojněji nadávky související se sexem a tělesnými orgány, tedy výrazy jako *cacete* (penis), *bosta* (hovno) a *puta que pariu* (děvka, která tě porodila). Z hlediska míry pejorativnosti daných výrazů jedna část respondentů využívala výrazy velmi urážlivé, kde se mezi tuto skupinu výrazů zařadily především ty, které spadají mezi tzv. *palavrões*, tedy *merda* (do prdele), *caralho* (kurva) *porra* (sakra, do prdele) či *puta que pariu* (děvka, která tě porodila). Druhá skupina využívala spíše umírněnější komentáře dané situace či širší seznam výrazů spadajících do brazilské gírie jako *sacanagem* (podraz, levárna), *caramba* (ó Bože, jéje, zatraceně, sakra), *caraca* (sakra), nebo také výrazy zmiňované v části první, tudíž výraz *droga* (sakra) a *poxa vida* (zatracený život nebo to je, ale škoda). Na závěr tohoto shrnutí nelze opomenout také to, že v situaci, kde měli respondenti napsat, jaké výrazy používají, když se o něco nebo někoho nestarají, byla nejčastější odpověď

fráze *não tô nem aí* (nezatěžuj mě tím) a *dane-se* (k sakru, do háje, je mi to fuk). Z toho lze usuzovat, že na základě těchto odpovědí respondenti špatně porozuměli zadání, nebo v dané situaci reagují nepejorativní frází či oslovením.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci se zabývám pejorativním oslovením v brazilské portugalštině, kde jedním z hlavních cílů práce bylo zjistit, jaké varianty pejorativních oslovení jsou v brazilské portugalštině hojně využívány, do jakých sémantických klasifikací se řadí a jaká je míra jejich pejorativnosti dle subjektivního hodnocení jejich uživatelů. Pro napsání práce jsem čerpala ze sekundárních zdrojů, z rozhovoru a z dotazníkového šetření formou osobního kontaktu s respondenty. Celkově jsem získala 70 respondentů.

Dotazník se skládal ze tří částí. V první části dotazníkového šetření bylo popsáno devět běžných každodenních situací, na které měli respondenti odpovídat pejorativním oslovením sebe samého či druhé osoby. V druhé části byly popsány čtyři situace, přičemž v tomto případě měli respondenti využívat spíše vulgarismů, kterými by na danou situaci reagovali. V poslední části šetření bylo uvedeno dvacet nadávek, jež měli hodnotit dle předem stanovené míry hrubosti. Hlavním cílem tohoto dotazníku bylo stanovit, jakou míru vulgárnosti dotazovaní těmto vymezeným nadávkám přisuzují.

Na základě první části dotazníkového šetření jsem došla k závěru, že statisticky nejfrekventovanější nadávkou je *filho da puta* (z kurvysyn), což ukazuje na fakt, že nejhojněji jsou používány nadávky rázu sexuálního. Překvapivým zjištěním bylo, že sexuální nadávky jsou dost „desexualizované“ a používají se i v situacích, které se sexualitou nijak nesouvisejí. Hojně byly rovněž využívány nadávky animální. V rámci animálních nadávek byl nejfrekventovaněji používaný výraz *burro* (osel). Tato nadávka dominovala především v situaci, kdy někdo udělá něco hloupého. Je očividné, že využití animálních nadávek reflektuje charakteristické vlastnosti jedince, vůči kterému byla nadávka využita. V tomto konkrétním případě poukazovaly na naivitu či hloupost. Dotazovaní využívali i výrazu *galinha* (slepice) především v situacích, kde měli použít pejorativní oslovení člověka, nebo v situaci, ve které měli oslovit vtípnou formou svého kamaráda za využití nadávky. Tento výraz pravděpodobně odkazuje k tomu, že dotazovaní poukazovali na jednu ze stereotypních vlastností žen, tedy přílišnou hovornost.

V druhé části dotazníku respondenti více inklinovali k používání sprostých slov. Mezi univerzální nadávky se zařadily tři výrazy – *merda* (do prdele), *caralho* (kurva) a *porra* (sakra, do prdele). Avšak sprostá slova byla využívána i v první části, tedy především v situacích, ve kterých respondenti reagovali na člověka, který někoho nějakým způsobem zranil či vůči iritujícímu či obtěžujícímu člověku.

Z třetí části dotazníků vyplynulo, že jediný výraz, který statisticky můžeme považovat za vulgární, je *macaco* (opice), řadící se mezi nadávky rasistické, jelikož z celkového počtu 70 odpovědí se nevyskytla jediná odpověď považující tento výraz za neutrální. Zajímavým zjištěním tohoto dotazníku bylo, že některé odpovědi respondentů nebyly jednoznačné, jelikož výraz *vagabundo* (podvodník) 44 oslovených považují za velmi urážlivý, nicméně 13 pokládá daný výraz za neutrální. Podobný problém se objevuje i u *neguinho* (negr), který z pohledu 18 respondentů je též vnímán jako neutrální.

Na závěr bych ráda shrnula, že v běžných každodenních situacích jsou dle sémantické klasifikace nejvíce využívány nadávky poukazující na inteligenci jedince, nadávky sexuální a rovněž nadávky animální. V neposlední řadě, co se týče celkové míry hrubosti, se mezi nejvíce urážlivé nadávky řadí převážně ty rasistické.

RESUMÉ

Tato práce si klade za cíl zjistit, jaké varianty oslovení jsou z hlediska pejorativnosti v brazilském prostředí nejhojněji využívány. Práce je koncipována do dvou stěžejních částí, a to na část teoretickou a praktickou. Teoretická část je zaměřena na vysvětlení klíčových termínů související s tématem této bakalářské práce, na spisovný, nespisovný jazyk, následně slang, argot, nadávky a vulgarismy a rovněž vysvětlení jejich portugalských variant.

Z teoretické části vyplývá, že pojmy nadávky a vulgarismy bývají považovány za skupiny velmi specifických a dynamických slov. Avšak stanovit přesnou hranici mezi tím, co je považováno za vulgarismy či pouhé nadávky, je dosti nesnadným úkolem. Poněvadž samotný pohled na dané výrazy bývá z hlediska pejorativnosti velmi intuitivní a do jisté míry subjektivní, jelikož za nadávku či vulgarismus můžeme považovat primárně cokoliv. Využíváme je v různých situacích, ať pro dosažení pocitu sounáležitosti, nadřazenosti, k dosažení povzbuzujícího, pochvalného účinku, či v situacích, kde dominuje stránka expresivní, přičemž samotným aktem vyřčení ulevujeme našim emocím. Práce se rovněž zabývá portugalskými specifickými variantami jazyka, tedy termíny *calão* a *gíria*, v závěru vyplynulo, že pojem *calão* se řadí díky své schopnosti v sobě zahrnovat tabuizované i sprosté výrazy mezi jazyk neslušný či špatně srozumitelný a *gíria* je jedním z hlavních zprostředkovatelů v dorozumívání, protože bývá součástí jazyka hovorového, což se potvrdilo i v části praktické, kde respondenti využívali nejen nadávek, ale mimo jiné i hojného seznamu výrazů spadající právě do této velmi nevšední skupiny výrazů.

Praktická část je rozdělena do tří částí. První část je zaměřena na využívání nadávek ve všedních situacích. Přičemž dle předem připraveného korpusu byl vytvořen souhrn nejčastěji užívaných nadávek, které byly z hlediska sémantického i formálního analyzovány. Na základě dotazníkového šetření vyplynulo, že nejpoužívanějšími nadávkami jsou *filho da puta* (z kurvysyn), tedy sexuální nadávka, *idiota* (idiot) nadávka poukazující na inteligenci a *burro* nadávka, která přirovnává člověka ke zvířeti.

Druhá část je zaměřena na nadávky, kterými si respondenti v daném situačním kontextu ulevují. Převážná část využívala sprostých výrazů, přičemž mezi nejfrekventovanější se řadí *merda* (do prdele), *porra* (sakra, do prdele) a v poslední řadě *caralho* (kurva).

Na základě analýzy poslední části šetření, kde hlavním cílem jsou nadávky spadající mezi skupiny nejvíce urážlivých slov. Bylo dokázáno, že pouze jediná nadávka, která se dá považovat za vulgární, je výraz *macaco* (opice) řadící se mezi nadávky rasistické.

RESUMO

O objetivo deste trabalho é descobrir quais variantes de endereçamento são mais utilizadas em termos de pejoratividade no ambiente brasileiro. A tese está dividida em duas partes principais, nomeadamente uma parte teórica e uma parte prática. A parte teórica centra-se na explicação de termos-chave relacionados com o tema desta dissertação, sobre linguagem literária e não literária, seguida de gíria, calão, insultos e vulgarismos, bem como a explicação das suas variantes portuguesas.

Conclui-se da parte teórica que os conceitos de insultos e vulgarismos tendem a ser considerados grupos de palavras muito específicas e dinâmicas. Porém, estabelecer a linha exata entre o que é considerado vulgarismo ou mero insulto é uma tarefa bastante difícil. Porque a própria visão das expressões dadas tende a ser muito intuitiva em termos de pejoratividade e até certo ponto subjetiva, já que podemos considerar basicamente qualquer coisa como insulto ou vulgarismo. Utilizamo-los em diversas situações, seja para alcançar um sentimento de pertencimento, de superioridade, para obter um efeito encorajador, elogioso, ou em situações onde o lado expressivo domina, enquanto o próprio ato de falar alivia as nossas emoções. O trabalho também trata de variantes específicas da língua portuguesa, ou seja, dos termos calão e gíria, na conclusão constatou-se que o conceito de calão, pela sua capacidade de incluir tabus e expressões obscenas, classifica-se entre as línguas indecentes ou difíceis de entender, e a gíria é um dos principais mediadores da comunicação, pois faz parte da linguagem coloquial, o que também foi confirmado na parte prática, onde os respondentes utilizaram não apenas insultos, mas também uma grande lista de expressões pertencentes a esta grupo de expressões muito incomum.

A parte prática está dividida em três partes. A primeira parte é focada no uso de insultos em situações cotidianas. Foi elaborado um resumo dos insultos mais utilizados com base em um corpus previamente elaborado, que foi analisado do ponto de vista semântico e formal. Com base em uma pesquisa por questionário, constatou-se que os insultos mais utilizados são filho da puta, ou seja, um insulto sexual, idiota um insulto que aponta para a inteligência e burro um insulto que compara uma pessoa a um animal.

A segunda parte centra-se nos insultos, que os respondentes utilizam para se aliviarem num determinado contexto situacional. A maioria utilizou expressões obscenas, sendo as mais frequentes merda, porra e, por último, mas não menos importante, caralho.

Com base na análise da última parte da investigação, onde o alvo principal são os insultos que se enquadram nos grupos de palavras mais ofensivas. Está comprovado que o único insulto que pode ser considerado vulgar é a expressão macaco, que está entre os insultos racistas.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Bibliografie:

BEČKA, J. V. (1987). „Slang a diferenciacie v běžné mluvené řeči“. In: KLIMEŠ, L. (ed). *Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24.-27.ledna 1984*. Plzeň: Pedagogická fakulta v Plzni, s. 4-10.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 2., přepracované vydání. Jazykověda. Praha: ISV, 2000. ISBN 80-85866-57-9.

HUBÁČEK, J. *Malý slovník českých slangů*. Vyd. 1. Ostrava: Profil, 1988. ISBN 48-010-88

HUGO, J. *Slovník nespisovné češtiny*. 2., rozš. vyd. Praha: Maxdorf s.r.o., 2006. ISBN 80-7345-098-4

KRAMULOVÁ, D., HOSKOVCOVÁ, S., SVĚRÁK, a Z., PEISERTOVÁ, L. „Vulgarity: užíváme je rádi a stále častěji“. *Psychologie dnes*, 2009, 15. vyd., č. 1, s. 18-23.

MARYNČÁK, R. *Stručné dějiny nadávek a sprostých slov*. Vyd. 1. Praha: Levné knihy, a.s., 2010. ISBN 978-80-7309-496-6

NEJEDLÝ, P. „Vulgarismy v lexikálním systému i v komunikaci: Vulgarisms in the Lexical System and in the Communication“. *Český jazyk a literatura*, 2015/2016, 66. vyd., č. 1, s. 5-13.

Elektronické zdroje:

ARRAZ, F. M. Gíria socioeducativa: recurso linguístico utilizado pelos adolescentes que cumprem medida de internação socioeducativa. In: SALLES, A. C., MOTTA, V. (ed.). *Revista Discurso, Sociedade e Linguagem*. 2020, ano VII., núm. 12, s. 29-40. [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <<http://ojs.univas.edu.br/index.php/revistadissol/issue/view/34>>.

BUENO, M., ORSI, V. Os palavrões e os dicionários: estudo contrastivo entre o português brasileiro e o italiano sobre itens tabus. *Revista Memento*, 2014, vol. 5, núm. 2, s. 1-16. [online]. [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/336879717_REVISTA_MEMENTO_V_05_N_2_julhodezembro_de_2014_OS_PALAVROES_E_OS_DICIONARIOS_ESTUDO_CONTRASTIVO_ENTRE_O_PORTUGUES_BRASILEIRO_E_O_ITALIANO_SOBRE_ITENS_TABUS>.

Dicionário InFormal (2024). [online]. [cit. 2023-03-24].

Dostupné z: <<https://www.dicionarioinformal.com.br/insulto/>>.

Dicio, Dicionário Online de Português (2024). [online]. [cit. 2023-03-24].

Dostupné z: <<https://www.dicio.com.br/insulto/>>.

GROMNICA, R. „Projevy vulgarity a zdvořilosti v diskusních fórech k domácí politice“. *Časopis pro moderní filologii*, 2017, 99. vyd., č. 2, s. 214-224. [online]. [cit. 2023-03-18].

Dostupné z: <<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/96537?locale-attribute=en>>.

HLADKÁ, Z. (2017): DYSFEMISMUS. In: *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Ed. Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová, 2017. [online]. [cit. 2023-03-15].

Dostupné z: <<https://www.czechency.org/slovník/DYSFEMISMUS>>.

HUBÁČEK, J, KRČMOVÁ, M. (2017): SOCIOLEKT. In: *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Ed. Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová, 2017. [online]. [cit.2023-03-01]. Dostupné z: <<https://www.czechency.org/slovník/SOCIOLEKT>>.

JELÍNEK, M, VEPŘEK, J. (2017): VULGARISMUS. In: *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Ed. Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová, 2017. [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <<https://www.czechency.org/slovník/VULGARISMUS>>.

KŘÍSTEK, M. (2017): EXPRESIVISMUS. In: *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Ed. Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová, 2017. [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <<https://www.czechency.org/slovník/EXPRESIVUM>>.

MARTINEK, O. Čěštinaveslovníku.cz. (2024). [online]. [cit. 2023-04-02] Dostupné z: <<https://www.cestinaveslovníku.cz/kakofemismus/>>.

MRVA, J. *Moderní portugalský slang a jeho proměny*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. 2015. [online]. [cit. 2023-03-10].

Dostupné z: < <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/69750>>.

PRAVDOVÁ, M. *Jak se mluví mezi živly*. Vyd. 1. Praha: Středisko společenských činností AV ČR, v.v. i., 2015. ISBN: 978-80-86496-94-8. [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <<https://www.academia.cz/uploads/media/preview/0001/04/b192e31139ac2240781df46c2b67dc3d55adc2dd.pdf>>.

TVARŮŽKOVÁ, L., LUDVÍKOVÁ, V. *O hubách nevymáchaných*. Český a slovenský zahraniční časopis. 2004. [online]. [cit. 2023-04-02].
Dostupné z: <<http://www.cs-magazin.com/index.php?a=a2004102113>>.

ULIČNÝ, O. (2009). „Lingvistické a psychologické aspekty užívání agresivních verbálních prostředků, zvl. vulgarismů, v současné veřejné české komunikaci“. In: ULIČNÝ, O. (ed). *Eurolingua&Eurolitteraria*. Liberec: TUL, s. 43-48. [online]. [cit. 2023-03-18].
Dostupné z: <https://kcl.fp.tul.cz/images/dokumenty/sborniky/209_Eurolingua_2009.pdf>.

YANG, Xu. *Calão e Ofensas de Género em Português (Europeu) e Chinês*, Disertační práce. Braga: Universidade de Minho, Instituto de letras e Ciências humanas. 2017. [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <<https://repositorium.sdum.uminho.pt/handle/1822/56237>>.

Orální zdroje:

BARBOSA, Miria Machado, Online rozhovor s brazilským mluvčím. Praha 04.04.2024.